

Բաժանորդագրին կԱՆԻԻԿ Թուրքիոյ համար տարեկան 50 դրշ, Ռուսիոյ համար 5 ռուբլի. ուրիշ երկիրներու համար 12 ֆր. Վեցամսեայ եւ եռամսեայ բաժանորդագրու- թիւնք եւս կ'ընդունուին:

Գաւառներէն Օսմանեան նամակագրոշմ' կ'ընդունուի 1 դրշ.նոցը 34 փարայի հաշ- ւով, կամ 100 դրուշի փոխարէն 115 դրշ. ԾԱՂԻԿԻ վերաբերեալ ամէն գործի համար դիմել

Առ Տնօրէն-Հրատարակիչ ՅՈՎՆԱՆ Գ. ՓԱՆԱԳԱՇԵԱՆ Պոլիս, Պաշէ-Ռաբու, Թաշխան, Բիւ 50

ԾԱՂԻԿ

Լ Ր Ա Փ Ի Ր

درعليه ده بفتحه قوسنده طاش خاند
ه. نومروده « زاغيك » غزتهسى مديرى
بالاقاشيان حوونان

S'adresser à
HOVNAN PALACACHIAN
Directeur du journal arménien «Dzaghik»
Rue Bahtché-Kapou, Tach Han, 50
CONSTANTINOPLE

40 փարա

Ազգային, Քաղաքական եւ Գրական

40 փարա

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ — Բ. ՏԱՐԻ. ԹԻՒ 21

ՇԱԲԱԹ

7 ՄԱՐՏ 1892

ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

ՅԱՆՁՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ

ԾԱՂԻԿԻ Տնօրէնութիւնը պատիւ ունի ծանուցանել իւր ընթերցողաց թէ, գոհացումն տալու համար այն խնդրանաց զորս յաճախ կ'ընդունին, հաստատած է Յանձնակատարութեան Գրասենեակ մը:

Յանձնակատարութեան Գրասենեակը կը հայթայթէ մեծ և փոքր քանակութեամբ ամէն տեսակ ապրանք թէ՛ Պոլսոյ և թէ՛ եւրոպական հը- րապարակներէն գնելի, ինչպէս, գիրք ամէն լեզուաւ, պատկերք, ձայնագրութիւնք, դպրոցական և գրասենեակի պիտոյք, ժամացուցի, տպարանական և այլ արհեստական գործիք, կտաւեղէնք, ասուեղէնք, ըմպելիք, անուշահոտութիւնք, կահ կարասիք, և այլն, և այլն:

Վճարմունք կանխիկ են, բայց ի հարկին կարելի է պայմանաժամաւ եւս գործել այն տանց հետ որ կըր- նան արտադրիչներն ապահովել: Փո- խադրութեան ծախք կը պատկանին յաճախորդաց:

Յանձնակատարութեան Գրասենեակը կ'ստանձնէ նաեւ վաճառումն ներ- քին բերքերու թէ՛ Պոլսոյ և թէ՛ օ- տար հրապարակաց վրայ: Առ այդ կը բաւէ զրկել վաճառելի ապրա- նաց նմոյշները:

Յանձնակատարութեան Գրասենեակը կը փափագի ունենալ թղթակիցներ գաւառական քաղաքներու մէջ:

Թղթակցութիւնք պէտք է ուղ- ղուին առ Յ. Գ. Փալադաշեան, Կ. Պոլիս, Պաշէ գարու, Թաշխան, Բիւ. 50:

FRATELLI GOLDENBERG

ԱՄԵՆԷՆ ՄԵԾ, ԱՄԵՆԷՆ ՀԻՆ, ԱՄԵՆԷՆ ՀԱՄԲԱՒԱԻՈՐ

ՀԱՆԴԵՐՁԵՂԻՆԱՑ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ՀԱՄԱՑՆ ԵՒՐՈՊ. ԹՈՒՐԳԻՈՑ, ԱՍԻԱԿԱՆ ԹՈՒՐԳԻՈՑ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՁ

ՖՐԱԹԵԼԼԻ ԿՈԼՏԷՆՊԵՐԿԻ

Այս վաճառատունը կը յանձնարարուի հասարակութեան և ամէն մրցման կրնայ դիմադրել իւր կերպասուց ընտիր յատկութեամբ, պատրաստութեան տոկունութեամբ, ինչպէս նաեւ հանդերձին գեղեցիկ կտրուածքովը:

ՊԼԵԱՌՈՐ ՄԹԵՐԱՆՈՅԳ Ի Վ. ՊՈԼԻՍ

Թիւնէլի քով Թիւ 2, եւ Քարաքէօյի Կամուրջին գլուխը Թիւ 28

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՐՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

ՄԱՍՆԱՃԻԻՂՔ

Հոտոս, Քափալա, Ռուսուք, Զմիւռնիա, Վառնա, Պուրկաս, Փիլիպէ, Բոր-Սաիտ, Սելանիկ, Սամսոն, Մերսին, Բիոս, Թարսուս, Ատանա, Պէրութ, Դամասկոս, Տրիպոլիս (Սուրիական), Եաֆա, Աքքա, Ալեքսանդրիա, Դահիլէ, Լայն, Լայն:

PAPETERIES DE VIDALON

Թ Ղ Թ Ե Ղ Ի Ն Ա Ց

ՄԵԾ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆ ՎԻՏԱԼՈՆԻ

Հիմնեալ 1597 ին յ'Աննօնէ

Դրամագլուխ 3,150.000 Փրանք.

Կ'արտադրէ տարին 3,000.000 քիլօկրամէն աւելի

Ներկայացուցիչ Հանրի Ժարտօն, Պարնաթան Խան

Գրասենեակի և տպագրական զանազան տեսակ ընտիր թուղթեր, գծագրու- թեան թուղթ սպիտակ և զանազան գոյներով, ծծուն թուղթեր, զանազան տեսակ ստուարաթղթեր (մուխափա), լուսանկարչական թուղթեր, մագաղա- թանման թուղթեր, նամակաց պահարաններ, և այլն, և այլն:

«ԾԱՂԻԿ» կը տպագրուի Վիտալոնի գործատան մէջ պատրաստուած թուղթի վրայ: — Մանրամասն տեղեկութեանց և յանձնարարութեանց համար դիմել ՎԾԱՂԻԿ՝ Խմբագրատունը:

MAISON PHÉNIX

Բերա, Բասաժ տիւ Թիւնէլ

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Շապկեղինաց, ձերմակեղինաց և Բրդեղինաց

Վաճառատունս կը յայտարարէ իւր բազմաթիւ յաճախորդաց թէ, Նանսիի և Բիւմպէրկի աշխարհածանօթ գործատուներէն ի նորոյ ստացած է մեծ քանակութեամբ՝ վերջին նորաձեւութեանց համաձայն շինուած՝ արանց, կանանց և մանկանց համար պատրաստ հագուստեղէններ, օժիտի համար բազմատեսակ ձերմակեղէններ, կնուներ համար մանկանց զգեստներ և այլ ամէն տեսակ ապրանքներ:

ԱՐԱՆՑ ՀԱՄԱՐ.

Շապկի կտաւեայ	Հատը	14 Էն 47 1/2
» գունաւոր տպածոյ	»	10 Էն 28
» ֆանէլա	»	21 Էն 42
» գիշերանոց	»	12 Էն 27
Անդրապարտիկ	»	10 Էն 21
» մատամբօլ	»	15 Էն 22
Օձիք կտաւեայ	տուզինան	17 Էն 54
Թեւնոց	»	29 Էն 65
Թաշինակ այլ և այլ տեսակ	»	14 Էն 135
Գուլպաներ՝ ֆիլ տ'էքօս, բամպակեայ, մետաքսեայ, բրդեայ	»	29 Էն 145
Փողկապ այլ և այլ տեսակ	տուզինան	3 Էն 19 1/2

ԿԱՆԱՆՑ ՀԱՄԱՐ.

Շապկի՝ լաւ տպածոյ, դիմացկուն, պրօտըրիով	Հատը	15 Էն 27
» » » տանթեւայով	»	18 Էն 31
Վարտիկ » » » »	»	14 Էն 22
Վարտիկ » » » պրօտըրիով	»	11 Էն 24
Միսօ » » » »	»	20 Էն 38
» » » տանթեւայով	»	25 Էն 65
Քօրսէ՝ Բարիզի Կուրտէ գործատան	»	26 Էն 70
Քօրսաժ բամպակեայ, մետաքսեայ	»	11 Էն 26
Փանէլա լաւագոյն տեսակէն	»	15 Էն 40

ՄԱՆԿԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ամէն տեսակ զգեստեղէնք և ձերմակեղէնք:

Սեղանի սփռոցներ գունաւոր՝ 6 անձեռնոցով	Հար. 20 Էն 39
» » գունաւոր 6 և 12 »	65 Էն 145
Անկողնոյ ծածկոցք մէթրը	9 Էն 17
Գուլպայ՝ ֆիլ տ'էքօս, բրդեայ, բամպակեայ	տուզինան 40 Էն 145
Կտաւ Վիշիի, մէթրը	3 Էն 5
Սպիտակ տպածոյ՝ լաւագոյն տեսակէն	2 Էն 5 1/2

Յանձնարարութեանց համար պէտք է գրել «Ծաղիկ» Յանձնակատարութեան Գրասենեակին: 13—52

Ներքոյ Մանրագրեալ

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉ

Ի Պոլիս, Մուլթան Պալատ, Գէօքքեօլլի պաշլը, Թիւ 99

Լուսանկարչատան մէջ կը պատրաստուին ամէն տեսակ լուսանկարներ՝ նւրագայէ նոր հասած բազմաթիւ նորաձեւ գործիքներով. Պ. Ն. ԱՆՏՐԻՍ. ՄէլՅՈ ինքն անձամբ կը հանէ իւր բազմաթիւ յաճախորդաց պատկերները: Յաճախորդներն կատարելապէս գոհացնելու համար, յանձնարարուած լուսանկարներու ՕՐԻՆԱԿը ցոյց կը տրուի նախապէս, և եթէ չհաւանուի, կրկին կրկին անգամ կը լուսանկարուի, մինչև որ հաւանուի. զիջողութիւն մը դուր մայրաքաղաքիս ո՛չ մի լուսանկարիչ յանձն կ'առնու: Կ'ազգարարեմք մեր բազմաթիւ յաճախորդաց որ, ինչպէս յատակ և պայծառ օրեր, նոյնպէս և ամպոտ և մառախլապատ օրեր լուսանկարք կը հանուին ամենայն յաջողակութեամբ, չնորհիւ նոր գիտերու, կը խնդրուի զգուշանալ կարգ մը նորերով լուսանկարիչներէ որք կը գործեն մեր անուամբ:

7—12

ԼԱՎԸՆԻՌ ՏԷ ՓԱՄԻՅԼ

(Ընտանեաց ապագայն)

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԸՆԿ.

ՎԱՍՆ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ

ԴՐԱՄԱԴԼԽՈՅ

Կը գործէ ընդ մսկողութեամբ Գաղղիոյ կառավարութեան

Կեդրոնատեղի՝ 61, Բէփլապլիք փողոց,

Լիոն (Ֆրանսա)

Ապահովութիւն 100,000.000 ֆր.

ԼԱՎԸՆԻՌ ՏԷ ՓԱՄԻՅԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆ, որ հաստատուած է նպատեւրու համար փոքր խնայողութեանց, արագ զարգացում մը ունեցած է: Իւր նպատակն է որոշեալ պոյմանաժամի մէջ վերակազմել դրամագլուխն:

Ընկերութեան գործառնութիւնք բազմադիմի են, ինչպէս շարժական արժէից և փոխ տրուած դրամագլուխոց ապահովագրութիւն, կորուսեալ դրամագլուխոյ մը վերակազմութիւն: Երաշխաւորութիւնք և Գլխավճարք՝ փոխառութեանց և ճարտարութեանց և վաճառականութեան մէջ գործածուած գլուխագլուխոց, մանկանց համար օժիտք, հանգստեան անտուկ ծերութեան համար, ցկեանս եկամուտներու կազմութիւն, ի մի բան այն ամէն գործառնութիւնք որոց նպատակն է խնայողութիւն: Ընկերութեան Պոլսոյ գործակալութիւնն սկսած է 1884 Յունուար 1 Էն:

Տեղեկութեանց եւ բաժանորդագրութեան համար դիմել առ Բարսեղ Էֆէնտի Թէլլալեան, գործակալ Ընկերութեան ի Կ. Պոլիս, Պահէճ—Գարու, Շէյխ—Իսլամ խան, Թիւ 11:

LE CONSEILLER DES MÈRES ET DES JEUNES FILLES

Կը հրատարակուի ի Բարիզ իւրաքանչիւր ամսոյ 1ին և 15ին «Ծաղիկ» շիրքով և պատկերազարդ: Ներկայ տարւոյս սկիզբէն մտած է իւր Արդտարին: Տարեկան բաժանորդագրին է թուրքիոյ համար 15 Փրանք: Բաժանորդագրուիլ փափագողք պէտք է դիմեն «Ծաղիկ» Յանձնակատարութեան գրասենեակին, 15 Փրանքի փոխարէն ղրկելով 75 դրուշ:

ԱՐԵԻԵԼԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ, Ամսաթերթ Ազգ. Գրական եւ Գաղաքական. Որմբադիր-Հրատարակիչ՝ Մատթէոս Մամուրեան: Տարեկան բաժանորդագրին է 80 դրուշ: Ազգ. ուսուցչաց համար 50 դրուշ: Բաժանորդագրուելու համար կարելի է դիմել «Ծաղիկ» Նմբագրութեան

Բաժանորդագիրն կԱՆԻՒԻ՛կ՝ Թուրքիոյ Համա-
տարեկան 50 զրշ, Ռուսիոյ Համար 5 ռուբլի,
ուրիշ երկիրներու Համար 10 ֆր:

Վեցամսեայ եւ եռամսեայ բաժանորդագրու-
թիւնք եւս կ'ընդունուին:

Գաւառներէն Օսմանեան նամակագրոշմ
կ'ընդունուի՝ 1 զրշ-նոցը 34 փարայի հաշ-
ւով, կամ 100 զրուշի փոխարէն 115 զրշ:

ԾԱՂԻԿԻ վերաբերեալ ամէն գործի համար
դիմել

Ս.ՈՍՏՈՐԷՆ-Հրատարակիչ
60ՎՆԱՆ Գ. ՓԱԼԱԿԱՇԻԱՆ
Պոլիս, Պաշտէ-Գաբու, Թաշխան, քիւ 50

ԾԱՂԻԿ

Լ Ր Ա Գ Ի Ր

درعليهده بنجه قوسنده طاش خاندہ
• • • نومروده « زاعیک » غزتهسى مدیرى
بالاقاشیان حوونان

S'adresser à
HOVNAN PALACACHIAN

Directeur du journal arménien «Dzaghik»,
Rue Bahtché-Kapou, Tach Han, 50
CONSTANTINOPLE

40 փարա

Ազգային, Քաղաքական եւ Գրական

40 փարա

ՆՈՐ ԵՐԶԱՆ — Բ. ՏԱՐԻ. ԹԻՒ 21

Շ Ա Բ Ա Թ

3 ՄԱՐՏ 1892

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՆՇՄԱՐՆԵՐ

Գ Ր Ա Դ Ա Տ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն (I)

Արիսակէս Եպիսկոպոս Սեդրակեանի
«Ամուսնական Խնդիրներ» գրքին
վրայ,

Ի Բժիշկ Միսաք Արամեանէ

է.

Եթէ Սեդրակեան Սրբազանը փոքր
ինչ հմուտ լինէր եկեղեցական գիտու-
թեանց, մանաւանդ եկեղեցական •
րէնադրութեան պատմութեան, կը
գիտնար որ ամուսնալուծութիւնը՝ ան-
մեղ կողմի վերստին ամուսնանալու ի-
րաւունքով՝ առաքելական վարդապե-
տութեան դրութիւն չէ և ոչ ալ կա-
նոնական սահմանադրութիւն, այլ պե-
տական օրէնք, զոր Բիւզանդիոյ եկե-
ղեցին ի հարկէ ստիպեալ ընդունել էր,
մանաւանդ, երբ պետութիւնը այդ
գործի դատաստանը թողել էր եկեղեց-
ւոյ իրաւասութեան: Եկեղեցին իւր կող-
մը գրաւելով պետութիւնը՝ ազատ ա-
պահարգանի սովորութիւնը խափանե-
լու և իւր սկզբունքները հաստատելու
համար, ինքն ալ իւր կողմէն կը զիջա-
նի ընդունիլ ի հրահանգութիւն՝ պե-
տական օրէնադրութիւնը ի մասին ա-
մուսնալուծութեան, ըստ օրինաւոր
պատճառաց որոցմէ գլխաւորը ամուս-
նական անհաւատարմութիւնն էր: Նա
կը զիջանի այդ մասին, հիմք առնելով
արձակման կամ բաժանման մասին Փրկի-
չի խօսքը «վասն բանի պոռնկութեան»,
թէ և Փրկչի խօսքը կ'արտայայտէր նե-
րուսն և ո՛չ բացարձակ հրաման ար-
ձակման, և միևնոյն ժամանակ այդ ար-
ձակումը ներուած էր «վասն բանի պո-
ռնկութեան» և ո՛չ վասն բանի շնու-
թեան: Գորնէ մինչև Դ. րդ դարի վեր-
ջը, երբ արդէն քրիստոնէութիւնը պե-

տական հաստատ կրօն էր դարձել, ինչ-
պէս ցոյց կուտայ Կարթագինէի ժողո-
վի 115րդ կանոնը և Զօնարի մեկնու-
թիւնը, մինչև այն ժամանակ եկեղե-
ցին կը գործադրէր առաքելական դը-
րութիւնը ամուսնական բաժանման մա-
սին: Վերջապէս Գօշ Միսիթարը, ուրիշ
Սեդրակեան Սրբազանը հատուածներ
մէջ կը բերէ, իւր դատաստանագրքի
մէջ ամուսնական բաժանման մասին մեր
եկեղեցւոյ ընդունած կանոնները ար-
ձանագրելու ժամանակ, տեղ տեղ կ'ը-
սէ. «Ոչ ըստ կանոնաց առաջնոց է, այլ
ըստ վերջնոց». «ըստ հրամանի վերջ-
նոց կանոնաց արձակեցի յառնէ»:

Այս վկայութիւնը բաւական են հա-
մոզելու, որ սկզբնական եկեղեցին ա-
մուսնութիւնը անպայման անլուծելի
կը դաւանէր և կը ներէր ամուսնոց բա-
ժանումը միմիայն վասն բանի պոռնկու-
թեան: Աւելորդ է ըսել, որ վերին աս-
տիճանի օգտաւէտ կը լինէր այդ խնդ-
րոյ պատմական ընթացքի մասին հիմ-
նաւոր գաղափար ունենալ. բայց ցա-
ւելով պիտի ըսենք, որ այդ մասին Սեդ-
րակեան Սրբազանի աշխատութեան մէջ
բան փնտռելը ունայն աշխատութիւն
է: Պատճառը յայտնի է: Ս. հեղինակի
առաջնորդը և հմուտութեան գլխաւոր
աղբիւրը եղած է Հ. Բաստամեանցը. և
որովհետև այս մասին վաղամեռ գիտ-
նականը ոչինչ չէ տուել, հոգը չէ մշա-
կել, Սեդրակեան Սրբազանի աշխատու-
թեան մէջ ալ անմշակ է մնացած:

Ծառալին այն է որ Սեդրակեան Սըր-
բազանը չզգալով իւր կատարեալ տղի-
տութիւնը եկեղեցական կանոնագի-
տութեան մասին, յաւակնութիւն կ'ու-
նենայ քննադատելու նաև Հանգուցեալ
Գէորգ Դ. կաթողիկոսի առ Սինոդն ուղ-
ղած յուլիս 4 թուակիր կոնդակն որուն
մէջ պատկն հրատարակուած է անլու-
ծելի: Սեդրակեան Սրբազան այս կոն-
դակը առաջ բերելով, ձեռնպահ կը մը-
նայ նորա քննութենէն, առարկելով
թէ՝ արդէն ինքը իւր թէ ցոյց է տուել

թէ՝ Փրկչական և առաքելական պա-
տուէրներու իսկական իմաստի պարզու-
թիւնը և թէ՝ Հայաստանեայց եկեղեց-
ւոյ կանոնները և Ս. հարց վկայութիւն-
ները, որոց հաւատարիմ աւանդապա-
հութիւնը, որ յիշուած է կոնդակի մէջ,
իւր թէ հապացուցուիր: Սեդրակեան
Սրբազան կը յայտնէ իւր թէ «Շատ
պարզ է, որ մի այսպիսի կոնդակ չէր
կարող մնալ առանց հերքողական կար-
ծեաց և լրագրական յօդուածոց»: Եւ
արդարև Ս. հեղինակը մէջ կը բերէ այդ
տեսակ յօդուածներէ մին որ իւր ժա-
մանակին հրատարակուել էր պաշտօնա-
կան յայտնի թերթի մէջ: Ով որ կը յիշէ
այդ յօդուածը, գիտէ թէ՝ որքան խիստ
էր նորա ոճը, կծու և յարձակողական,
մինչև իսկ ամպարիչտ. իսկ և իսկ մեզ
վաղուց ծանօթ սանձարձակ ոճ, զոր
միմիայն դաւաճանը կարող է գործա-
ծել իւր ուրացած եկեղեցւոյ դէմ: Տա-
րաբաղդաբար գիտենք, որ ինչպէս այդ
յօդուածը, այնպէս ալ և բոլոր կծու
յօդուածները, որոնք երբ և իցէ հը-
րատարակուած են այդ թերթի մէջ Մը-
շակ մեր եկեղեցւոյ դէմ, մեր լուսա-
ւորեալ եղբարց սպասահարկ գրչի ար-
դիւնք են եղած...

Բայց ի՞նչն է զարմանալին.— Սեդ-
րակեան Սրբազանը այդ յօդուածը գը-
րեթէ ամբողջապէս մէջ բերելով, հարկ
կը համարի դիտել թէ՝ միթէ իրաւունք
է՞ մեղադրելու ուրիշն այն ժամանակ,
երբ նա խօսելու նիւթ կ'առնէ մեր գոր-
ծած սխալը: Եթէ (Գէորգ Դ.ի) կոն-
դակն իւր բովանդակութեամբ համապա-
տասխան էր եկեղեցւոյ կանոնաց հա-
ւատարիմ աւանդապահութեան, միթէ
կարող է՞ր որ և է մէկն ասել, թէ «քնն-
եցէք Հայոց կաթողիկոսին իւր եկե-
ղեցւոյ ճիշդ աւանդապահ լինելու իրա-
ւունքը»: (Եր. 196—203):

Սեդրակեան Սրբազանը մոռացել է,
որ Գէորգ Դ.ը իւր կոնդակը ուղղել է
իւր եկեղեցւոյն և յայտներ է առաքե-
լական եկեղեցւոյ անխտոր, անբիծ

Շար. նախորդ թիւէն

վարդապետութիւնը. ի՞նչ ըսած է և կամ ի՞նչ կ'ըսէ աշխարհիկ դատողութիւնը այդ վարդապետութեան մասին, դա գուցէ հետաքրքիր է և խրատական, բայց հաւատացեալի խղճի համար նշանակութիւն չունի: Եկեղեցւոյ վարդապետը իւր հաւատացեալ հօտին նշմարել կուտայ քրիստոնէական ուսման ներքին կողմը, որ անյեղլի է, անփոփոխ և բացարձակ ճշմարիտ: Արտաքինը կը թողու աշխարհիկ իմաստութեան և տնտեսութեան: Պետութեան մէջ ապրելով՝ հաւատացեալը պարտաւոր է հատուցանել զկայսերն՝ կայսեր. բայց հաւատոյ սահմանի մէջ, զԱստուծոյն՝ Աստուծոյ:

Միթէ դատապարտելի է՞, երբ մի առաքելական եկեղեցւոյ հոգևոր պետ կը կամենայ ցոյց տալ իւր հոգևոր զաւակաց այդ եկեղեցւոյ ճշմարիտ վարդապետութիւնը ըստ Ս. Գրոց և առաքելական կանոնաց, Գէորգ Դ. ի ժամանակ մեր առաջադիմականը կը պահանջէին, որ մեր եկեղեցին առաքելական դարերու դրութեան վերադառնայ: Եթէ արդարև նոցա անկեղծ ցանկութիւնն էր առաքելական դարերու եկեղեցին տեսնել և այն ժամանակ հպատակիլ տիրող օրէնքներուն, նոքա փոխանակ դատապարտելու Գէորգ Դ. ի կոնդակը և ուրախանալու նորա դէմ յայտնուած թշնամանքի մասին, ընդհակառակը պիտի ուրախանային, որ դորա մէջ յայտնուած է առաքելական եկեղեցւոյ ճշմարիտ դրութիւնը՝ պսակն անլուծանելի է, և Տէրամբ պսակուած ամուսինները կարող են միմիայն բաժանուիլ և ո՛չ լուծուիլ: Բայց եթէ նոցա ներքին էր այդ ամբարշտութիւնը, ներքին էր՝ որովհետև տգէտ էին, չարասրտութեամբ հանդերձ, և եկեղեցին յաղթահարելու աշխատութիւնը կը համարէին «պաշտօն մատուցանել».— չգիտեմ, ինչ անուն տալու է նոյն դատողութիւններն ընող մէկու մը որ եկեղեցւոյ նըւիրապետութեան մի բարձրաստիճան պաշտօնեայն է: Ի՞նչ պիտի ըսուի. «Ծերուն ակնաւու և մարգարէ, որ մոլորեցուցանէ զժողովուրդս»: Ուրիշ բան չենք կարող ասել այս անգոր երևոյթի դէմ: Ինչ ալ որ լինէր հանգուցեալ Գէորգ Դ. ի կոնդակը, այսու հանդերձ Սեդրակեան Սրբազանի կողմանէ ամենեւին անտեղի է, եթէ չասենք դատապարտելի, իւր այն հեգնութիւնը թէ հաւատարիմ աւանդապահութիւնը, որ յիշուած է (այդ) կոնդակի մէջ, տարաբաղդաբար չապացուցուիր:

Ի հարկէ եթէ Սեդրակեան Սրբազանը փոքր ինչ գրականական հիմնաւոր հմտութիւն ունենար եկեղեցական դպրութեան և փոքր ինչ ալ հեղա-

մտութիւն, նա կը խուսափէր այդ մեծամիտ հեգնութենէն: Բայց կ'երևի մեր տեսանքն եկեղեցախօսը՝ չասենք գայթակղութեան, այլ տգիտութեան կատարելատիւ օրինակ ուզեր է հանդիսանալ գրականական աշխարհին: (1)

(Շարունակելի)

ՀՐԱԽԷՐ ԱՌ ԲԱՆԱՍԵՐՍ

Քաղաքակրթութեան պատմութիւնն ուսումնասիրելու մեծապէս նպաստած է նոր տեսակ գիտութիւն մը—Ազգագրութիւն (ethnologie), որուն հետ սերտ կապակցութիւն ունի նաև Ազգագրութիւն (ethnographie). Առ այս՝ այլ և այլ երկիրներ զանազան ընկերութիւնք հաստատուած են այսօր: Մենք ալ, մեր ձեռքէն եկածին չափ քաղաքակրթութեան պատմութեան օժանդակելու համար, մեր ուղեւորութեան միջոցին նկատողութեան առինք արեւելքի մէջ սփռեալ Հայ-բոշայներն:

Սոյն ազգին վրայ մեր պատրաստած աշխատութիւնն—«Հայ-Բոշայներ և իրենց լեզուն» (2)—տակաւին հրապարակ չհանած, որպէս զի ամէն կողմանէ կատարեալ լինի գործն, ներկայիս կը գիմեմք Ազգիս բանասիրաց, և կը խնդրեմք որ հաճին հաղորդել մեզ Հայ-Բոշայից վերաբերեալ ամենայն տեղեկութիւն, որչափ որ կրցած են և կըրնան հաւաքել:

Մեր աշխատութիւնը բաժնած եմք չորս մասանց. Ա.—Մագումն Բոշայից, յորում ցոյց կուտանք Բոշայներուն և ընդհանրապէս աշխարհիս բոլոր Գնչուներու ծագումն և իրենց մայր-հայրենիքն կամ որորանն, ուստի այս մասին ուղղութիւն պէտք է դարձունեն բանահաւաքը՝ անոնց բերանացի աւան-

(1) Եկեղեցական օրէնսգիտութեան մասին Սեդրակեան Սրբազանի կատարեալ տգիտութիւնը ապացուցանելու համար Պ. բժ. Արամեան այստեղ ամբողջապէս մէջ կը բերէ 1888ին ի Պոլիս հրատարակեալ «Եկեղեցի Հայաստանեայց» հանդիսին 5րդ թիւէն «Աւետարանի վարդապետութիւնը ամուսնալուծութեան վրայ» յօդուածը, որ կը ծառայէ ջախջախիչ կերպով հերքելու Սեդրակեան Սրբազանի անհիմն և անհեթեթ տեսութիւնները: Որովհետև Թըրքահայ ընթերցողը մեծ մասամբ ծանօթ են այդ Հանդիսին, զանց կ'ընենք յիշեալ յօդուածին արտառովումը:

Ծ. Խմբ. «Մաղիկ»ի

(2) Տե՛ս «Պատմաճեանին գործք» Գնչուներու վրայ՝ հատուածն Կեռլայի հունգարերէն ամսագրութիւն մէջ, 1889 Ապրիլ, Թ. 4. էջ 127: Հ միտ. նոյնն՝ Հանդէս Ամսորեայ, 1889, Թ. մ, կողմ վրայ:

դութեանց. Բ.—Կենցաղ Բոշայից, այսինքն վարք, բարք, սովորոյթք, կրօնք, ազգութիւն, լեզու, ևն. ևն. Գ.—Քերականութիւն Բոշայ լեզուի, զոր առաջին անգամ ըլլալով մենք կազմած եմք, արդիւնք մասնաւոր ուսումնասիրութեան. Դ.—Բաղդաստկան բառարան Բոշայ լեզուի ընդ արիական լեզուս, և ի մասնաւորի հնդկերէնի և հայերէնի հետ:

Այսչափ ինչ ծանօթութենէ յետոյ, կրկին և կրկին կը խնդրեմք բանասիրներէ որ հաճին իրենց ուրախառիթ տեղեկութիւններն առաքել անյապաղ մեր հասցէին, որ է

310, Սէլամսըզ Իսկիւսար

Կ. Պոլիս

Կ. Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

ԵՐԵՅԱՄԵԱԿ

ՄԱՐԱՏ ՇԱՀԱԶԻԶԵԱՆԻ

Բանաստեղծ Սմբատ Շահազիզեանի երեսնամեակը տօնելու համար կազմուած կարգադրիչ Յանձնաժողովը մեզ զրկած է ի հրատարակութիւն՝ հետեւեալ յայտարարութիւնը:

«Ներկայ 1892 թ. լրանում է յայտնի բանաստեղծ ՄԱՐԱՏ ՇԱՀԱԶԻԶԵԱՆԻ ուսուցչութեան երեսնամեակը. այդ առիթով Մոսկուայի Հայ Հասարակութիւնը վճռել է առաջիկայ ապրիլի 9-ին տօնել նորա մանկավարժական և գրականական գործունէութիւնը:

«Կարգադրիչ յանձնաժողովը հրաւիրում է բանաստեղծի տաղանդը յորդողներին և վաղեմի աշակերտներին մասնակցիլ այդ տօնախմբութեանը:

«Ուղերձներ, շնորհաւորական նամակներ և հեռագիրներ կարելի է ուղարկել յանձնաժողովի անդամ պ. Յովհաննէս Տէր-Յակոբեանին հետեւեալ հասցէով, ի Մոսկուա, Բաքովքա, Լիալին, Տուն Սթրուվէ»:

Ա. Ռ. Տ. Ն. Ի. Ն.

ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՅՕՐԻՆԵՑ

Ծ. ՄԱՐԱՏԻՆԵԱՆ

(Երես 320, Գին 8 դանեկան)

Բազմարդիւն Հեղինակին գրչէն եւլած այս եղական գործ իրաւամբ կրելով յինքեան կատարելութեան դրոշմ, կը հանդիսանայ՝ ի պէտս Հայ օրիորդաց՝ դաստիարակութեան ընտիր ուղեցոյց մը, որ հրապուրիչ ոճով կ'աւանդէ Առտընին Տնտեսութեան կարեւոր դասերն: Դիմել Կ. Պոլիս, Իսկի Զապիթի փողոց, Պէրպէրեան Տպարան:

1.

ՏԱՂ ՎԱՍՆ ԶՐՈՑ ԱՌՈՒԱՅ ՄԱՆԿԱՆ

1. Այդ վայրի լեռնէն ի վայր ջուրն ի շինուդ մէջն անցանէր,
Հայ թուխ մանուկ մի դուրս ելեր ձեռքն ու զերեսներ լուացեր,
Հայ լուացեր, այ լուացեր.
Դարձեր ի ջուրն հարցմունք արեր,
Հայ արեր, այ արեր, հայ արեր, այ արեր:
2. — « Զո՛ւր, դու ի յո՞ր լեռնէն կուգաս, իմ պաղուկ ջրիկ և անուշիկ.
Հայ անուշիկ, այ անուշիկ:» —
— « Ես ի յայն լեռնէն կուգամ, որ հին ու նոր ձիւն կայ վերայն,
Հայ վերայն, այ վերայն:» —
3. — « Զո՛ւր, դու ի յո՞ր առուն կերթաս, իմ պաղուկ ջրիկ,
Հայ պաղուկ ջրիկ, այ պաղուկ ջրիկ:» —
— « Ես ի յայն առուն կերթամ, որ փունճըն զատէ մանուշակին,
Հայ մանուշակին, այ մանուշակին:» —
4. — « Զո՛ւր, դու ի յո՞ր այգ կերթաս, իմ պաղուկ ջրիկ,
Հայ պաղուկ ջրիկ, այ պաղուկ ջրիկ:» —
— « Ես ի յայն այգին կերթամ, որ տէրն ի մէջն է այգեպան,
Հայ այգեպան, այ այգեպան:» —
5. — « Զո՛ւր, դու ի յո՞ր տունկ կու գնաս, իմ պաղուկ ջրիկ,
Հայ պաղուկ ջրիկ, այ պաղուկ ջրիկ:» —
— « Ես ի յայն տունկ կու գնամ, որ տակն խոտ բերէ գառին,
Հայ գառին, այ գառին, որ տակն խոտ բերէ գառին:» —
6. — « Զո՛ւր, դու ի յո՞ր պարտէզ կերթաս, իմ պաղուկ ջրիկ,
Հայ պաղուկ ջրիկ, այ պաղուկ ջրիկ:» —
— « Ես ի յայն պարտէզն կերթամ, որ հաւք երկնից եղանակեն,
Հայ եղանակեն, այ եղանակեն:» —
7. — « Զո՛ւր, դու ի յո՞ր աղբիւր կերթաս, իմ պաղուկ ջրիկ,
Հայ պաղուկ ջրիկ, այ պաղուկ ջրիկ:» —
— « Ես ի յայն աղբիւրն կերթամ, որ սիրելին գայ զովանայ,
Հայ զովանայ, այ զովանայ:» —
— Փութացի՛ր, ել ընդ առաջ, ի գեղ նորին զուարճացիր —
Հայ զուարճացիր, այ զուարճացիր, հայ զուարճացիր:

2.

ԵՐԳ ԿԱԳՎՈՒԿԻՆ

Նստեալ կայր ու լայր կազմուկն ի վերայ քարենա,
Այ հաւեր, այ ձագեր, ու գանգատ կանէր ձագերուն:
— Թռչո՛ւնք, այ հաւեր, ի բարձր լերունք ելա,
Կրակին, ի կանանչ մարգեր նայեցայ:

Այս իմ կարմրուկ արիւնս ի գետինն ի վայր թափեցին,
Այս իմ կարմրուկ կթնուծս կրակին ի կածին հասուցին,
Այս իմ մանորը քայլ ուղբունքս ի ծնկացս ի վայր կտրատեցին,
Այս իմ գոյն զգոյն թեպուրս մէկն ի սար արին մէկն ի ձոր:

Այն որ ի սարերն ընկեր զայն ելեր քամիկն ու տարեր,
Այն որ ի ձորերն ընկեր զայն ելեր հեղեղն ու տարեր:

Եւ ձայն Երեմիայի ածին, Նախահօրն ու մօրն Եւային
— Տուողին փառս տացուք և պարգևողին, անուշ ուտողին, ամէն ասողին:—
Ի Հաւաքածոյից Տ. Վ. ՊԱԼԵԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պ. ԱՐՇԱԿ ԶՈՊԱՆԵԱՆ)

Կարդալով մերթ ընդ մերթ Պ. Ա. Զօպանեանի գրուածքն այլ և այլ օրագիրներու, մէջ ունեցայ զանազան մըտածումներ զորս կ'ուզեմ հաղորդել ընթերցողին և իրեն, եթէ կամի:

Զպիտի հիւսեմ հոս սակայն դրուատեաց պսակներ իւր ճակատուն համար, որպէս մի քանի գրիչներ սովոր են ընել ամէն ժամանակ և ամէն ուրեք: Արդարեւ պարտիմք միշտ յարգել ու հռչակել լաւն ու գեղեցիկն, բայց պէտք է որ միևնոյն ներքողի շրջանակին մէջ անցնեմք անխտիր ամէն գրուած, առանց լուրջ ու անկողմնակալ քննադատութեան մը բովէն անցնելու զայն: Ահա այդ միակողմանի տեսութիւնն է որ յանդուգն խօսքեր դրած է մեր մի քանի գրողներու բերանն, որոցմէ մին տիպար սմն մի կարծած է տեսնել Պ. Զօպանեանի գրուածոց մէջ, գրուածք յորս յաճախ կ'երևին աններելի թերութիւնք ճաշակի ու ոճոյ: Այսպիսիք սրբ. տի աջօք կը նային, և ինչպէս կ'ըսէ գաղղ. առածն, l'esprit n'y voit pas clair avec les yeux du coeur, զարմանալի է եթէ կը սխալին իւրեանց քննադատութեան կամ գնահատութեանց մէջ: Այսպիսի պայմանաց մէջ ու է քննադատութիւն միշտ թերի է և ճշմարտութենէ հեռի:

Եթէ կայ բան մ'որ ուղղակի ջղերուս կը դաշի, այդ ալ Պ. Զօպանեանի ծայրայեղ ֆրանսափրութիւնն է: Իւր գրուածոց մեծ մասն—քննադատականք թերեւս ամենքն—ողողուած են ֆրանսական գպրոցներու, վարդապետութեան անուանց յիշատակութեամբք. յոյժ սիրահար կը թուի ուսմանքի, ուսմանքիզմ (որո՞ւ հանրածանօթ ստուգաբանութիւնն ալ չմոռնար ընել անցողակի իւր մի գրադատականին մէջ), նախաւախք, ուսմանք, գլխաւի և այլ բառերու: Գաղղիական տեսութեան ակնոցն միշտ իւր քիթն է, երբ մտադիր է քննադատել նոյն իսկ մի վէպ յորում կը պատկերանայ մեր ազգային կամ ընկերական կեանքն. այդ գաղղիական փորձաքարերուն կը չփէ նոյն իսկ այն գործ որ մեր տոհմային բարուց, վարուց ու սովորութեանց պատկերն է: Ֆրանսական այն ինչ վարդապետութիւնը կը թուի իւր criteriumն, իւր գրադատականներուն մէջ Պ. Զօպանեան մեծ կարևորութիւն կուտայ ձեռն (պէտք է հասկնալ ոճոյ ձեռն, formeն), սեռերու հետ կը խաղայ նա յաճախ և կը մոռնայ ինչ որ ինքն իսկ յիշատակած է ուրեք, սա հանրածանօթ

խօսքն թէ ամէն սեռերն լաւ են տաղտկալի սեռէն զատ :

Պ. Զօպանեան չափազանց կը հետեւի, ըսի, Փրանսական գրականութեան արդարեւ իւր գրութեան իսկ կ'արդարացնեն զիս . ներշնչումներ պակաս չեն : Ժ. Ռիշթէնն կը թուի իւր սիրելագոյն գաղղիացի հեղինակն, ինչպէս Տէմիրճիպաշեան է Հայ գրողն ում կը ձգտի նմանիլ ամէն կերպով, նորա մի գօրին լինելու չափ, և եթէ կարելի լինէր, իւր եսէն մերկանալով : Սակայն եթէ փիզիքապէս յաջողի, կիսափակ միշտ թողլով իւր աչեր և ծոմապահութեամբ տալով դաւուրն իւր դիմաց, չեմ յուսար որ նոյն արդիւնքն ունենայ գրական տեսակէտով : Անուրանալի ճամարութիւն մ'է թէ թերութիւնը յաճախ կ'ընդօրինակուին : Զօլաի աշակերտը ինչ արդիւնք ունեցան յետ այնքան Զանից զորս ի գործ դրին տիրանալու համար նորա նկարագրել, հզօր ոճոյն գաղտնեաց . — եթէ ոչ սա համոզումն ունեցան թէ նորա թերութիւնքն և եթէ կրցած էին ընդօրինակել . և դժբաղդարար Տէմիրճիպաշեան գերազանցապէս անօրինակելի հայ գրողն է . նա՛ որ մերթ փայլուն գրիչ՝ կարող է գեղեցկագոյն կերպով ցոլացնել գեղեցկագոյն իմաստքն, և որ մերթ կուտայ ծնունդ մթին ու տարտամ, մերկ ու լերկ գրութեան :

Սակայն գլխաւոր կէտն հոս է . Պ. Զօպանեան գրական որոշ սկզբունք, որոշ դաւանանք չունի . նա կ'անդիտէ կամ չ'ուզէր գիտնալ պայմանքն զորս պարտի գոհացնել գրող մի : Կը կարգամ իւր գրութեան, այլ ո՛չ մի նպատակ կը տեսնեմ ի նոսա շինիչ ու հրահանգիչ, ո՛չ մի ազդեցութիւն բարերար ու փրկարար : Ինք՝ կը գրէ գրելու համար : Հոս է որ մեծապէս կը սխալի Պ. Զօպանեան, նա պարտի գիտնալ թէ ամէն գրող, մանաւանդ այն որ լրագրութեան ասպարիզին մէջ կը գտնուի, պաշտօն մի կը կատարէ նուիրական . ամէն գրող մի ուսուցիչ է . ինչ, բանաստեղծը չկրթէր, չուսուցանէր . . . հապա ինչ կ'ընէ, Պ. Զօպանեան, Բանաստեղծը մի վեմ ուսուցիչ է . մի ուսուցիչ որ պարտի գեղեցկին, իտեալին հրապոյրով ազնուացնել իւր ընթերցողին սիրտն ու հոգին և իւր հրապոյրիչ ու շնորհալի ոճոյն ծաղկանց հետ աւանդել իւր ընթերցողին՝ հիւսիս փրկական էտ իմաստից, գաղափարաց, Բանաստեղծն միայն երեակայութեանց խօսելու, միայն երեակայութիւններն մոգեւել պաշտօն չունի, այլ նա սլարտի ընդլայնել իւր ընթերցողին մտաց հորիզոնն, նորա հոգւոյն մէջ ցանկել լայն ու վեհ գաղափարաց փրկաւէտ սերմերն, ազդել նմա բարձր յոյդեր, տալ

նմա բարձրագոյն յօժարութիւններ, վառել նորա հոգւոյն մէջ բարձրագոյն հաճոյից սէրն . . . Ապա թէ ոչ, ինչ է բանաստեղծութիւնն երբ կը կայանայ չոր ու ցամաք նկարագրութեան մէջ . մի արձան պիտի լինի այն — թէ և մի Միքաէլ Անճէլօ լինի փւր արարիչ — մի արձան որ չխօսի սրտիդ՝ երբ կը խօսի իսկ աչացդ, որ չգրաւեր զքեզ և ի ծունդ չիջեցուներ զքեզ հմայեալ իւր անշունչ ու անձայն բարբառով . մի մարմին պիտի լինի նա գողտրիկ ում պիտի պակսի հոգին, այսինքն վառարանն կենդանութեան : Եւ բանաստեղծութեան մէջ ալ — ինչպէս այլ սեռերու — իմաստն, գաղափարն է այնքան բարձր ձևէն, սեթեւեթներէն, որքան հոգին բարձր է մարմինն : Անցել են այլ ևս այն ժամանակը յորս բանաստեղծութիւնն երգեր միայն ունէր քաղցրանուագ ոյր ձայնիւ կ'օրօրուէր մանուկ մարդիկութիւնն, երգէր հրաշգան, առասպելական, վեմ մասալներ այդ մանկութեան համար . բայց չկարէ յաւիտենական լինել այդ չընէ . մարդկութիւնն կը դիմէ յառաջ և ի մէն մի քայլ մոռացութեան փոշին կը ցանէ այդ մեծ քնարներու վրայ և խորհրդածութեան գիրկը կը նետուի հաճոյակամ . . . Այս է տրամաբանական շաւիղն մարդկութեան : Եւ այսօր բանաստեղծութիւնը կ'ապրի և կ'ուսմանայ իսկ այն իմաստներով ու գաղափարօք որք կը ծածկին նորա երփներանգ ծաղկազարդ քօղոյն տակ : Նոր փայլ ու նոր հրապոյր ստանալով . . .

Թող լուս գիտնայ Պ. Զօպանեան և կ'աղաչեմ որ չմոռնայ ալ թէ՛ Գրող մը պարտի օգտակար լինել : Ահա ինչ որ կ'ըսէ այս առթիւ մեծանուն հայ գրագէտ մը .

«Պարտուց անտարբեր գրագէտն, որ միայն իւր մտահաճութեանց կը հետամտի, հաճելին կը խնդրէ լոկ առանց օգտակարը դնելու նորա տակ, կը բանաստեղծէ առանց փիլիսոփայելու, բացատրութեան ճշդութեանը միայն ուշադիր է, այլ ոչ բարոյականութեան, արուեստին՝ այլ ոչ գաղափարին . կը կորուսէ իւր մեծութիւն, անհաստատրիմ կը լինի իւր կոչման . դասակարգ գիտութեան մէջ որ կը խուսափի պատերազմէն և կ'երթայ հեռուն՝ բլրոյ մը վերայ ընկողմանած՝ միւսնոյն աջօք դիտել բանակաց ընդհարումն և ամպերու արշաւն : »

Ահա ճամարութիւն մի զոր կ'անդիտէ Պ. Զօպանեան, իւր գրութեաններէն դատելով :

Պ. Զօպանեան կը սիրէ նորութիւնը . այդ չէ պարսաւելի . բայց նոր գաղափար դնելու համար տարօրինակութեան

կը դիմէ . նորը կը կարծէ գտնել արտառոց դաղափարի մէջ . այս ծաղրելի է : Իւր ամէն գրութեան գրեթէ կը փայլին գիւտոյն տարօրինակութեամբ : Գանկեր, քիթեր, գերեզմաններ, դարձեալ գանկեր, և դարձեալ քիթեր որոց կը խառնուին մերթ ընդ մերթ մուկեր ու բուեր . այս է կարծես տիրող նիւթն իւր գրութեանց մէջ : Ըստ Զօպանեան մարդաբանութեան, քիթերը կը բաժնուին մի քանի տեսակի . կոյանոցային քիթ — Պ. Զօպանեանի կողմէն թողութիւն կը խնդրեմ ընթերցողէն իւր այս նմանութեան համար որ քիչ մ'անձա՛հ է — , համոյրարգել քիթ, այլովքն հանդերձ . . .

Այս տեսակ գրութեան որք անշուշտ ծայրայեղ երեակայական — անհաստեղծ լի՛, անըմբռնելի — սեռին կը վերաբերին, ոչ սիրտը կը յուզեն և ոչ երեակայութեան կը խօսին . այլ յաւէտ կ'արժանանան սա բացառանքութեան . ինչ տարօրինակ, ինչ նորանշան . . . Ահա Պ. Զօպանեանի պատկեր : Կ'երեւի թէ սոքա ալ բանաստեղծութեան բառաօտններն են, ո՛չ անշուշտ Ռուսօի բառատօքներու տեսակէն :

Բայց ինչ անուն ալ տրուի նոցա և ինչ ներբողներ ալ հիւսուին նոցա վերայ այն թեթեւ մտքերէ որք չեն կարող ընդգրկել ամբողջն, և բարձրէն ու խորապէս նայիլ ու դիտել զայն, ես այլ նպատակ չեմ տեսներ այդ գրութեանց մէջ այլ միայն սպիտակ չթողուլ զայնս հիւրընկալող լրագրաց սիւնակներ . թէ և բաղուր — ամենէ խրատապահանջ բաժանորդներէ իսկ — լաւագոյն պիտի համարէին սպիտակ ու անբիծ տեսնել այդ եղեր քան դեգերիլ քիթ — կոյանոցներու և գանկերու բաւիղի մը մէջ անել :

Արդեօք կը բանաստեղծէ՞ — բանաստեղծութեան ինքնակոչ դահիճն որ չը գիտէ գործածել իւր դահիճ կացին . . կը տարակուսիմ . սիրայօժար կ'ընդունիմ այդ բառ իւր ստուգաբանական անձուկ իմաստով . . .

Կարգացէք իւր «պատկերներ» և պիտի հարցնէք անշուշտ թէ՛ ինչ նպատակ ունին այդ հրաւակեցնել . ամէն ոք կ'ընէ ինքնին այդ հարցում . ինչ բանի կը ծառայեն այդ նկարագրութիւնք, (նկարագրութեան չհասկնաք, զի բարբ Պ. Զօպանեանի ուսումնասիրութեան պատուոյն չեն արժանանար) : Կ'ընդունիմ զի գէպի մը նկարագրութեան մէջ հարկ է ծանօթացնել անձինքն որք դեր կատարած են յայնմ . բայց ինչ օգուտ նկարագրութեանց այն անձանց որք կ'երեւին պատկերներու մէջ : Գրական գեղեցիկ նշխարներ կը նուիրէ՞ մեզ արդեօք Պ. Զօպանեան : Զգիտեմ :

Թող ընթերցողը դատե՛ նոցա գրական արժէքն յետագայ հատուածէն .

« Գլուխը բաց , Թրթրիկ հագուստ- ներու մէջ վտիտ մարմնիկ մը քաշկը- տելով , ծակծկած գուլպաներով ոտքերն անսահման տրեխներու մէջ թաղուած , պզտիկ աղուորիկ տղայ մը շտապով կ'անցնի փողոցէն , երկու ձեռքով բռ- նած ահագին չիշ մը , իրեն կէսին չափ : Ու անձրևին տակ որ իւր հողմապտոյտ յորձանքներն անոր երեսին կը զարնէ , զկեցողցից ցուրտին որ անոր ականջ- ներն ու թաթիկները կը կապուեցնէ , կը վազէ , կը վազէ , ջրկոյտներուն վը- րայէն ցատկելով , աճապարանքին մէջ ցեխի ծանծաղուտներուն մէջ ընկղմե- լով , չթրջելու համար տուններուն տա- կէն ջանալով երթալ , քիթերը բերանը դժգոհութեամբ , նեղութեամբ , գրեթէ լալու փափաքով մը ծռմուտիւած , կը վազէ տղեկը , ամէն մէկ քայլին տղմի ցայտքեր բարձրացնելով իւր ետեւէն , դէպ ի մօտակայ գինետունը : »

Այս բարբարոս իրկերու և «ած»ե- րու կոյտին մէջէն դժուար է ելնել հեշտօրէն , կը հեշտ մարդ կարգաւոր մը հատուած . Թրթրիկ , մարմնիկ , պզտիկ , աղուորիկ , թաթիկ , տղեկ . ո՛հ «իրկ»երու հաւաքածոյ մի կայ այն հատուածիկին մէջ . բայց մանկան հետ սէտք է մանկացնել բառերն ալ թե- րեւս : Նաև որքան խճողուած են , Ժո- ղովրդական բառեր ու ասացուածներ . ֆաթկոսի , ծակծկած , իրեն կէսին չափ , քաթիկ , ծռմուտիկ , տղեկ . և այլն :

Թրթրիկն ալ չեմ հասկնար , ինչպէս չեմ հասկնար յորձանապտոսիկն որ կը գտնուի քիչ մը վար : Յորձանապտոս- քի՛կ . կարծեմ կը վերաւորէ այս փոքր ինչ ականջները : Ահա «Պատկեր»ներու արժէքն : Բայց ի՞նչ փոյթ . հասարա- կութիւնը կարէ՞ դատել . ըստ Պ . Զօ- պանեանի՝ ո՛չ . և այսու կ'ուրանայ նա — և այս անգամ թերեւ իրաւունք ունի — իւր դատող կարողութիւն , քա- նի որ ինքն ալ հասարակութեան մասը կը կազմէ :

Լուսինն որ նամակ կը յղէ , չորքո- տանին որ օրագիր կը կրէ , ծիածանն որ յուսահատ սիրահարին անկման կը լինի պատճառ . աղջիկն որ պատուհա- նին առջեւ դիտոյն օջիւղ կը կոտրէ , մու- հայլէպիկիկն քապլան որ կընկնի լուս- նոյն խնդուքն գրգռելով (կ'երևի թէ Պ . Զօպանեանի սուր աչքերը միայն կըր- նան տեսնել լուսնոյն խնդուքն) , ա- սոնք առեղծուածներ՝ են արդեօք , այ- լաբանական վիպակներ՝ են արդեօք . միթէ՛ Հայ Կ . տը Լօրիս մ'է մեր Պ . Զօպանեան . ո՛չ , ո՛չ , ասոնք մասալ- ցե՛ր են որոց ընթերցումն օգտակար է գիշերուան ճաշէն յետոյ երբ կարգալ

ուղեմք առանց միտքն յոգնեցնելու , առանց միտքն գործունէութեան մէջ դնելու , առանց բան մը հասկնալու , այլ մի միայն մեր ստամոքսին հանգիստ տալու համար . . . :

Ի՞նչ կը նշանակէ «Իւրոս ձայն» , չեմ հասկնար , ինչպէս չեմ հասկնար յե- տագայ տղերն , մարդկային ձայնի արտայայտութիւն .

« Եւ այս ամենքը միարեան կը կանչուըռտեն , կը ճչեն , կը մլաւեն , կը հաչեն , կ'ոռնան , կը բզզան , կը հռնան : »

Այս տղերքը կը վերաբերին բազմի- զոհերուն , աղքատաց , զորս Պ . Զօպան- եան կը մկրտէ փոխ ընդ փոխ կատու , շուն , գայլ , ճանձ , և այլն . միթէ՛ աղքա- տութիւնն այդ կենդանային վերմակ- ները կը կրէ . բայց նո՛ր է , արտառոց գաղափար մ'է . կամ անլուր փոխաբե- րութիւն մը . այսչափը բաւ է :

Պ . Զօպանեան , պարտ է ըսել սա- կայն , կորովաբեր աչքեր ունի . կարէ նը- կարչի աչօք դիտել կենաց արտաքին երեւոյթն . նորա մէն մի գիծը կը նկա- րէ բնատուր — թէ և մերթ չափազանց- եալ — իւր պատկերներուն մէջ : Բայց ի՞նչ օգուտ այդ մանրակրկիտ դիտո- ղութիւններէ , ի՞նչ օգուտ նկարագրել թէ և կենդանի երանգներով՝ այն տղե- ղութիւններն որք բնութեան արդիւնք են . ապարդիւն աշխատութիւն : Պ . Զօպանեանի գրուածք մեծապէս պիտի չահին երբ նա խորասուզէ իւր հայեց- ուածքն , մեր կենաց միւս երեսն ալ քննէ մի և նոյն սուր աչքերով , երբ ի վեր հանէ մեր բարոյական տգեղու- թիւններն , Ժանտարոյր գաղափարաց և Ժահաճոտ մտւթեանց դէմ մարտնչ- չի , և նոր գաղափարօք ջանայ կեն- դանացնել իւր գրուածներ որք պիտի լինին . անշուշտ արձաններ , որքան ալ ծանրանան նոցա վրայ ոճոյ ծաղիկներ , որք մերթ անբոյր ու վայրի են սակայն :

Պ . Զօպանեան պիտի ըսէ թերեւս թէ ինք սրտերը յուզելու ու երեւակա- յութիւնները մոգելու համար և եթէ կ'աշխատի . սակայն այդ ուղղութեամբ դուն ուրեք կը յաջողի . և եթէ յաջողի իսկ , միշտ իւր սկզբունքն թերի է , սխալ է և գրողի մը , լուսոյ գինուորի մը չը պատշաճիր բնաւին : Թող գիտնայ Պ . Զօպանեան որ՝ հակառակ ամէն ներբող- ներու՝ ինք որ այսօր նշանակելի է ըստ Պ . Ֆրենսքէի , վաղիւ կրնայ աննը- շան լինել երբ շարունակէ մի և նոյն յո- ռի ուղղութիւնն , մի և նոյն սխալակղ- բունքը և անգիտէ իւր պարտաւորու- թիւններն , գրողի պարտաւորութիւն- ներն որոց կատարման մէջ կարէ գտնել միայն յաջողութեան պոսակն :

ԱՂԵՔՍԱՆԴԻ ՇԱՔԼԵԱՆ

ՄԱՐԳԱԿԵՐՆԵՐՈՒՆ . ՃԱՇԱՑՈՒՑԱԿԸ

Տօքթօր Լըմօլձ Նորվեկիացի բնա- խոյզը այս օրերս գիրք մը հրատարա- կած է «Մարդակերներուն մէջ» ա- նուամբ որ մեծ հետաքրքրութեան ա- ռարկայ եղած է : Տր . Լըմօլձ մարդա- կերներուն խոհարարութեան լաւ տեղ- եակ է և շատ մը ծանօթութիւններ կուտայ անոնց մասնաւոր փափկաճա- շակութեանց մասին : Աւստրալեան ար- չիպեղագոսի բնիկները , կ'ըսէ , յաճախ իրենց զաւակները կը մորթեն խոհա- գործական շարժառիթներով : Անոնք մարդկային միսն ամէն ուրիշ միսերէն փափկաճաշակ կը գտնեն , բայց ոչ սպի- տակամարթ մարդկանցը որուն համար կ'ըսեն թէ կեղտոտ է ու աղի համ մը ունի . իրենց սիրածն է սեւամորթին կամ Չինացւոյ միսը : Սևերունը կը նախընտ- րեն , բայց երբ չեն կարող գտնել զայն , Չինացի մը կ'ուտեն : Կ'ըսեն թէ սեւա- մորթին միսն աւելի ազնիւ ճաշակ մը ունի , որովհետեւ նա գլխաւորաբար կը սնանի բանձարեղէններով և աղ չգոր- ծածեր , բայց և այնպէս գիրուկ , բրնձ- ձով սնած Չինացին ևս չարհամարուի : Տր . Լըմօլձ կ'ըսէ թէ եթէ Գուի- նալէնտի մէջ բնիկները թոյլատրուէին իրենց ուղածն ընել , — և եթէ Չինաս- տանցի գաղթականները լաւ չ'պահպա- նուէին ոստիկանութենէն , Չինական խնդիրը ինքնին կտրուկ լուծուի՝ մը պի- տի ստանար բնիկներուն ձեռքով և շու- տով պիտի դադրէր գաղթականու- թեան նախարարը վրդովել :

Նա կը յաւելու թէ հիւսիսային և արևելեան Աւստրալիան ճամբորդած միջոցին , իւր ծառայութեան մէջ գըտ- նուող սեւամորթերը չէին ծածկեր ի- րենց մարդկային մի համար ունեցած նախասիրութիւնը . նոյն իսկ այդ մը- տածումն իրենց աչքերը կը փայլեցնէր : Երբ իրենց կը հարցուէր թէ մարդկային մարմնոյն ո՛ր մասն աւելի համով կը գտնեն , կողերը ցոյց կուտային : Գլու- իը երբէք չեն ուտեր : Լըմօլձ կ'ըսէ նաև որ սխալ է ենթադրել թէ մարդա- կերք ուրիշ վայրենիներէ աւելի գարշելի դէմք ո՛ւնին : Ասոնցմէ շատերը խիստ ազնիւ և խաղաղ դիմագծեր ունին , կանայք , ինչպէս արք , կը մասնակցին այս մարդկային մի խնձոյքներուն :

Ա . Գ .

ՍԻՄՈՆ ԳԱՐԱՄԱՃԵԱՆ . — Նոր բա- ռագիրք հայերէն լեզուի . — Հրատարա- կուեցաւ 39—40 երորդ թերթին : Բաժ- նեգինն 15 դահեկան : Բաժանորդագը- րութեան համար դիմել առ հեղինակն , ի Կ . Պոլիս , Էսկի- Ջօպլիէ , Պէրպէր- եան տպարան :

ԿԱՊԱԴՈՎԿԻՈՅ ԳԱՒԱՌԻՆ

ՀԻՆ ԼԵՋՈՒՆ ԵՒ ՆՈՐԱ ԱՐԴԻ ՅՈՒՆԱՐԵՆ

ԳԱՒԱՌԱՐԱՐԱՐԱՌԸ

(Շար. Տես թիւ 12)

4) Այլիսէ — ոմանք. բառ Պարասացւոց: Այս բառն ալ հայերէն ոմանք ին ազգական կ'երևի: Սակայն հելլեններէն ա'մօթեն, ամօս կան որք ի հնուն մի գործածուող ամօս = ոմն. կատարեալ գերանուան մը գոյութիւնը կ'ենթադրեն: Բաղդատէ նաև հայերէն միւս = այլք:

5) Այրեց. Այս բառն ալ որ Ջալելի Կապադովկիացւոց յունարէնին մէջ գերեզմանատունը կը նշանակէ (Կապադովկիոյ մի քանի կողմերն ալ գիւղերէն դուրս բացօթեայ վայրերն որք այսօր գերեզմանատունն չեն, բայց այդմ'յարմար ու պատշաճ տեղացիք երեց (ireutz) կ'ըսեն). կ'երևի թէ նախկին Կապադովկերէնի բեկոր մ'է որ կը նշանակէր հաւանականորաբար կրակի տեղն, այսինքն հոն ուր կ'այրէին ննջեցեալները: Այս կարելի է պարզապէս հայերէն այրել = վառել, այրիչ = վառող ով մեկնել: Հելլեններէն է'վօ, ա'վօ, էվրօս ըստ ամենայն հաւանականութեան մի և նոյն արմատէն են: Այրեց ուրեմն Կապադովկերէն լեզուի մէջ հաւանականորաբար կը նշանակէր գլխաւորապէս հուրն (rogus), երկրորդ՝ փոխաբերաբար՝ հրոյ տեղն ալ: Ըստ վկայութեան Pictet (III, 237) սանսկրիտ լեզուի մէջ dah = այրել արմատէն dahasara կ'ըսուի այն տեղը ուր մեռելը կ'այրեն: Pictet՝ Մաքս Միլլերի կարծեաց հետեւելով, հելլեններէն քա'psին = թաղել, դա'թօս = գերեզման (ա'րաբոս գերեզմանէ զուրկ, ա'բսուդոս անկէզ, էսքիզէս) և լատին sepilio բառերուն նախկին նշանակութիւնը այսպէս կ'ըմբռնէ. նմանօրինակ առնչութիւններ կը փնտռէ նաև միւս արիական լեզուաց մէջ որոց մասին աւելորդ կը համարիմք հոս երկարաբանել:

«Դիսոդ. — Կապադովկիոյ ամպածըրար ձիւնալիւր Արգէոս լեւան, ի հնուն հրաբուրս, անունը պատշաճապէս կ'ըստուգաբանուի ա'րս, arg (սպիտակ), ա'րգո'ս, ա'րյե'սդիս, argentum ով (բաղդատէ Լիֆոն օրոսը (սպիտակ լեւ) Կրէտէի՝ և Սափուայի mont blanc քան վերի յիշատակեալ այր, էվր ով հրաբուրս ըլլալուն համար:»

Դիակիզութիւնը շատ հին է, այս սովորութիւն տարածուած էր արևելեան կարգ մը հեթանոս ժողովրդոց մէջ: Ստոյգ չեմք գիտեր թէ մեր կապադոնախաւարց քով ալ կար. մեր նախնի

պատմիչը որք յաճախ երկարօրէն կը նըկարագրեն գիւցազանց «լայնալիճ» ճակատն, «գանգուր» մագերն, «հուր» աչերն, զօրապետաց ձիուց քամակն ու գոյնն, ու է ակնարկութիւն մը չեն ըներ այս մասին: Գալով այրել ին, զուտ հայերէն է, ուսկից կ'ածանցուին այրեաց, այրեացաւեք ևւն. եթէ, իրօք երեցն այրել ով կը մեկնուի և կը գործածուի այն իմաստով զոր կը նշանակէ Պ. Գառօլիտի, պէտք է լինի այրոցին աղաւաղեալը: Սակայն քիչ մ'ալ հեռուն երթալով, կարելի չէ՞ երեցն այր (մաղարա) ով ստուգաբանել, նկատելով որ զանազան ժամանակներ պարագայից ստիպմամբ գետնափոր տեղուանք, այրք ու քարանցաւք եկեղեցի ու գերեզմանատուն եղած են:

6) Անդի կամ անցի = որպէս, ինչպէս, ինչպէս որ. հայցականով կը գործածուի անցի՝ դօ'ն ի'լիօն = որպէս արեգակն, անդ էմ'նա = ինչպէս ես. բառ Պարասացւոց: Պարասական սոյն նախադրութեան կամ մակբային կը համապատասխանէ հայերէնի մէջ բնդ = փոխանակ, ի, իսկ յունարէնի մէջ անդի՝, ա'նդա, ա'նդի մասնիկները. լատիններէն ante, գոթ. and (բաղդատէ նոր գերմաներէն antwort): Զանազան արիական լեզուաց մէջ սոյն մասնական ձեւերուն բաղդատութիւնը կը հաստատէ թէ Պարասացւոց անդի նաւելի յունալատին ձեւերուն հետ խնամութիւն ունի քան թէ հայերէնին հետ, ուստի և առաւել տրամաբանական է ենթադրել թէ Կապադովկերէնի բեկոր մ'է (սա կարծեօք թէ յունարէնէ չէ եկած) քան ընդունիլ թէ հայերէն լեզուէն յառաջ եկած է:

7) Արափայի, արափուսի, արափուցիքա = այսպէս: Ակներև է թէ այս մակբայները կազմուած են յաճախ գործածուող ափու, ափուսի = այսպէս, հին մակբայներէն և ար մասնիկէն որ կը համապատասխանէ յունարէն ար, բա, արաին, (Բաղդատէ Պարասացւոց արէ՝ = անմիջապէս, հիմայ. արեսու, արեսուքա = ընդ փոյթ, շուտով):

Հոս գիտել կուտամք թէ վերոյնշանակեալ ար Կապադովկեան մասնական համապատասխան մասնիկ մ'ալ հայերէնի մէջ կայ առաւելական նշանակութեամբ, ինչպէս կ'երևի աւելի, առաւել օրինակէն: Բաղդատէ յունարէն արի, էրի, ևւն, պարզ մասնիկներն:

Հանգուցեալ Հայր Տէրվիչեան յաւել, առաւել, ևայն, yu, yug = յօդել լծել նախալեզուեան արմատով կը մեկնէ (տես Հնդկերոպական Նախալեզու, երես 100): Մեր կարծեօք Աթէնքի proֆէսօրին ենթադրութիւնը կապադովկեան արափայի ին նկատմամբ, քիչ

մը անտրամաբանական է. արափայի այսպէսի նշանակութեամբ Պարասացւոց արէ անմիջապէս և հայերէն աւելի, առաւելէն թէ՛ հնչմամբ և թէ՛ նշանակութեամբ շատ հեռու է: Արէ ին գալով, արդեօք չէ՞ կարելի մեր հայերէն արէ ով, արի ով մեկնել, ըստ որում գրեթէ նոյն արտասանութիւնն ու մի և նոյն նշանակութիւնը (անմիջապէս, օ'ն հապօն) ունին:

8) Արօ, արն'ափօ = առողջ, կենդանի, արի. արի'օ = բժշկեմ, բառ Պարասացւոց: Այս բառին ստուգաբանութիւնը պէտք է փնտռել ար արմատին մէջ որ արիական շատ լեզուաց մէջ կը նշանակէ առողջ, կատարեալ, ներգաշնակ (յունարէն արաի'ափօ, արե'դի, արիսոս, արի'օն, սանսկրիտ aram = հաւատարիմ. բաղդատէն areta = կատարեալ: Հայերէնի մէջ այս արմատէն բաւական բառեր կան որք Պարասացւոց արօ և արն'ափօ բառերուն հետ մերձակոր խնամութիւն մը կը ցուցնեն, ինչպէս արի = քաջ, անարի = վատ, կնամարդի. առոյգ = աշխոյժ, կենդանի. առողջ = ողջ, կենդանի: Բայց ար արմատը բաղդատիւ արիական լեզուաց հասարակաց ըլլալով, բնաւ կարելի չէ ըսել թէ Կապադովկերէն սոյն բառը հայերէնէ եկամուտ է:

«Դիսոդ. — Խիստ տարակուսելի է, բայց ոչ բոլորովին անհաւանական, ենթադրել թէ Պարասացւոց արօ և արն'ափօ բառերն յառաջ եկած լինին յունարէն ի'րի'ս, ի'երօ'ս, եարօ'ս (Ղուրդինացւոց բարբառաւ) լիարօս (Ջալելիցւոց լեզուաւ) էն, ուսկից գուցէ արօն և արն'ափօն:»

(Շարունակելի)

ԿՈՎԿԱՍԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս տարի Ամերիկայի Միացեալ Նահանգների ուսումնարանական զանազան հաստատութիւնների մէջ, ուսանող հայերի թիւը 27 է, որոնցից մէկը օրիորդ է Իշխանեան ազգանունով և մանկավարժութիւն է սովորում Նիւ-Եօրքում: Այդ հայ ուսանողներից մեծ մասը այն է 16 հոգի, ստուգաճաբանութիւն են ուսանում, յետոյ գալիս են բժշկութիւն սովորողները, որոնք եօթը հոգի են, իսկ մնացածներն ուսանում են զանազան մասնաձիւղերում:

— Ինչպէս յայտնի է Նոր-Գարի ընթերցողներին, Թիֆլիսի հոգևորականներն իրենց խնայողական գանձարանից 500 ռուբլի են նուիրել յունկա-

(1) Անցեալ 12րդ թուոյն մէջ աւեսիս կալանօս երգին վերջին տողը ազիզերին քով մոռցուած էր ճիւղաւորը:

րի Յի աղետին զոհուածներին չքաւոր ընտանիքներին օգտին: Այժմ մեզ հասարակութեան են, որ Ե. քաղաքի իւր տանը ժողովուրդ է իւր համամիտներին, որոնց նպատակն է բողոքել ընդհանուր վճռի դէմ և քանդել տալ այդ վճիռը:

— Ինչպէս յայտնի է, ջրօրհնէքի խորտակուած կամուրջը, որ այնքան զոհերի պատճառ եղաւ, կապալով վերցըրած ունէր Տէր Կոստո Արարատեանց քահանան: Յայտնի է նոյնպէս, որ թեմիս Սրբազան առաջնորդ Մամբրէ եպիսկոպոսն այդ բանի համար Տէր Կոստոյին հրաժարեցրել էր քահանայադոր ծովութիւնից:

Այժմ կապկազ լրագիրը հաղորդում է, որ էջմիածնի սինոդը փոխել է թիֆլիսի թեմի առաջնորդի այդ կարգադրութիւնը և Տէր Կոստո Արարատեանին իրաւունք է տուել նորից իւր քահանայադորութիւնն անելու:

— Ստացանք Ս. էջմիածնից հրատարակչի կողմից Անանիա Նարեկացու «Գիր խոստովանութեան» վերնագրով գրքոյը, որ արտատպուած է «Արարատ» ամսագրից: Որքան մեզ յայտնի է, էջմիածնի միաբանութեան հիմնուելու օրից սկսած մինչև այսօր իւր տեսակի մէջ դառաւ ինն է, որ լոյս է տեսնում: Այդ գրքոյի բովանդակութեան հետ կը ծանօթացնենք մեր ընթերցողներին առաջիկայում:

Գրքոյի առաջաբանից իմանում ենք, որ Հայոց բնավայրի մէջ 10րդ դարում թոնդրակեցիների մի աղանդ կար, որի դէմ Հայաստանեայց ուղղափառ եկեղեցին պաշտպանութեամբ կռուեց և նորա ծաւալման առաջն առաւ: Յիշեալ յառաջաբանի շնորհունակ հեղինակը դատապարտում է այդ աղանդի դէմ կռուողներին, անուանելով նրանց գորուածները փոքրուայց և վարմունքը անարդի, իսկ այդ աղանդը տարածողների վարմունքն առաջին դարերի բնութագրեցանքի վայել անվեհերութիւն:

Այդ գրքոյը, որ 13 երեսից է բաղկացած, արժէ 50 կ:

ՆՈՐ-ԴԱՐ

ԳԻՒՂԱՑԻ ՊԱՐՄԱՆԻՆ ԵՐԳԸ

Սէրը՝ որ քան զամէն գորաւոր է ի կիրս մարդոյ, որ բռնի մղել կուտայ պատերազմ ընդդէմ նոյն իսկ կամաց, սէրն անվանու է մանաւանդ երիտասարդի սրտին մէջ, այլ առաւել սուրբ է գիւղացի պարմանին համար, քան ճոխիպերճ քաղաքին: Ի քաղաքի աստանդական է նա, չլացմանց մէջ կը տատանի միշտ և իբրև անհիմն սկզբ-

բունք շատ անգամ յեղյեղուկ կ'անուանեմք զայն, մոլուց յախուռն բերմանց առջև: այլ ի գիւղօրայս⁽¹⁾ պարզ է նա, և պարզ բնակարաններ կ'ընտրէ: Կամ սիրավայրը հովտին մէջ աղբերական մը գլուխն է, կամ կարկաշտաւոր առուակի մը դալարութեամբ եզերքը, ուր խոնքեալ կուսի կամ երիտասարդի մը վճիտ սրտին վերայ կը թառի և կը հսկէ անոր անմեղութեան վերայ: Երբեմն ալ սէրն՝ աղբիւր երջանկութեանց, գիւղացի անշուք տները կը մտնէ, կարծես փախչելով պերճասարսա տուներէ, և իւր փափկիկ շանթիկով կը շոյէ կարծես երկու՝ արդէն պատրաստ ի վառ, սըրտեր, որոց մէջ կը բռնկի սիրոյ փոքրիկ կայծն՝ հզօրապէս:

Լսեր եմ շատ անգամ սիրային երգեր, ընդհանրապէս քաղաքացւոյնը, այլ զմայլական է յոյժ գիւղական Պարմանին երգն՝ որ կ'ուղղուի առ իւր սիրական, առ իւր ապագայ երջանկութեան կամ ճախողութեան ընկերն, ի մի բան իւր ապագայ Տան տիկինն, յետ մօր իւրոյ փոխելոյ յաստեաց՝ ահաւասիկ ատոնցմէ երկուքը:

ԵՐԳ

Նուան ծառ ընայի դուռդ բունէի, Անցնէիր, դառնայիր բէւերդ քսուէի: Աս օր չարաթ ընար վաղը կ'իրակի, Թէզ մը մութը ընիր դայիր կրակի:⁽²⁾

Նստել ես բէնէրին տակը, Յըցնեակը մատնուդ ակը: Ես տուն չունիմ, ո՞ւմ տունն երթամ, Տօլսուր բունդար տօլսուր պէն կիսի-յերմ...:⁽³⁾

Ոսկի օղերդ կախել ես, Զալմ հաւատքդ փոխել ես, Ես տուն չունիմ ո՞ւմ տունն երթամ, Տօլսուր բունդար տօլսուր պէն կիսի-յերմ, Հարս ու մարս թողնեմ ո՞ւր երթամ:

Ա Յ Լ

Քանի՜ մէկ քանի, ե՞րբ քու նազերդ, Անմահական ջրով վլա մազերդ: Ես որ երթամ որո՞ւ կ'ենես նազերդ, Քակէ մազերդ, հուսէ թեւերդ ըռնտիկ:

(1) Ցաւալի է որ քաղաքացիք իրենց մոլութիւնը գիւղերն ալ մուծանել կը փորձեն:

(2) Կը բաղձայ որ դրացւոյն կոյսը գայ ճրագ վառելու իրենց տունը:

(3) Կուսին հօր տունը աղբեր մօտ ըլլալով պարմանն անտի կ'առնու ջուր:

Տէրս նասիպ ենէր, ես քեզ առնէի, Իմ տեսնու ալ քու տեսնուդ խառնէի:

Խըզմէքեքադ ընայի դուռդ մեռնէի, Թող ըսեն թէ անոր սիրուն մեռաւ ըռնտիկ:

Տէրս նասիպ ենէր, իրար առնէինք երկուքիս տեսնու իրար խառնէինք, երկուքս ալ մէկ բարձի վրայ մեռնէինք:

Թող երկուքս ալ մէկտեղ թաղեն ըռնտիկ:

Ես որ շիրին էի, դուն եղար Գէրհաս, Մէնէնցդ չի գտուիր քաղաք,

Դառաւ ճամբընդ, ըլլա՞նք Երեմիայի,

Ճերմակ ծոց զուղի ես պէլերդ ըռնտիկ:

Բարբերդ

Դ Պ Ի Ր

ԻՆՇՆԻԻՄԱԻ ԳՐԱԵԹ ՎԵ ԹԵՐՃԵՄԷ

Ի ՊԵՏՐՈՍ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԷ

Ազգային մանկուոյն կրթութեան անձնուէր և թուրքերէն լեզուի երիտասարդ ուսուցիչներէն մին է Պետրոս էֆ. Կարապետեան որոյ նորատիպ երկեր, պտուղ քրտնաջան վաստակոյց, մեծ ընդունելութիւն կը գտնեն գրերէնէ համայն ազգային վարժարանաց մէջ:

Օսմանեան բարբառն իւր հսկայաքայլ զարգացմամբ և պաշտօնական կիրառութեամբ անհրաժեշտ պէտք մ'է ամէն թուրքի բնական անհատից համար: Շնորհիւ այն ժրջան մշակաց որք օսմանեան գրականութեան դաշտը կը հերկեն, սոյն բարբառ տակաւ կ'ստանայ մեծ ճկունութիւն, յատկութիւն և կը ձգտի միացնել արեւմտեան լեզուի լաւագոյն հանգամանքն իւր երիտազեղ շլացուցիչ ճոխութեանց: Այս վերանորոգիչ շարժումն գոյութիւն ունի ոչ միայն գրական, այլ և գիտական լեզուին մէջ:

Ուրախալի է ուրեմն եթէ կը բազմանան առ մեզ դասագիրք մի այսպիսի կարեւոր լեզուի ուսուցման համար:

Այդ դասագրքոց մէջ (իւր տեսակին մէջ) կարեւոր տեղը բռնելու սահմանուած է Կարապետ էֆէնտիի սոյն դասագիրքն որոյ վրայ պիտի յայտնեմք համառօտիւ մեր զիտողութիւններ:

Հեղինակին սոյն գործ որ պիտի բաղկանայ (որպէս կ'ըսէ ինք իւր յառաջաբանին մէջ) երեք շրջանէ. Ա. Տարի կամ ընթացք. Բ. Տարի կամ միջին ընթացք, և Գ. Տարի, կամ բարձրագոյն ընթացք:

Ա. Տարին արդէն լոյս տեսած է ձօն-

եալ Հեղինակին ուսուցչին, ծանօթ տաճկագէտ Մ. Է. Ֆ. Աբիկեանի:

Կը թուի թէ Հեղինակն գուն գործած է ոչ միայն օգտակար, այլ և հաճոյալի ու դիւրուսոյց գործել իւր երկրն: Ինչպէս և մակդիրէն կը հասկցուի, գործոյն նպատակն է ուսուցանել ընթերցողին և թարգմանութիւն, և երկու մասանց կը բաժնուի: Բազմատեսակ են նիւթերն. պատմութիւնք պիտի հետաքրքրեն ուսանողն, իսկ յստակ ու պարզ ոճն և կարգն պիտի հրապուրեն զնա:

Առաջին հատուածք հայատառ եւս գրուած են, որպէս զի նոր սկսող ուսանողն սովորի ուղիղ արտասանել ի սկզբանէ. այդ է մին երկին ունեցած առաւելութիւններէն. իսկ դժուարահասկնալի բառից նշանակութիւնք, դըրուած անցնիւր հատուածի վերեւ, մեծ դիւրութիւն պիտի ընձեռեն. երկրորդ առաւելութիւն:

Կ'ուրախակցիմ Հեղինակին իւր նիւթոց ընտրութեան համար. թէեւ ոչ երկրորդ մասին: Գիտական, հետաքրքրաշարժ նիւթեր և փոքրիկ բարոյավէպեր, ըստ մեզ, առաւել շահեկան և նորահաս ուսանողաց ճաշակին աւելի յարմար պիտի լինէին քան այդ նամակներ: Հեղինակն կարէր վերապահել զայնա իւր Միջին Ընթացքին համար:

Իսկ փոխանակ հատուածին ներքեւ «պատմել տալ պէտք է աշակերտին» գրելու, լաւագոյն չէ՞ր հակիրճ հարցմանց մէջ ամփոփել հատուածին իմաստըն, որպէս ըրած է ոմանց համար:

Ի մի բան, ինչ ալ լինին այն փոքրիկ թերութիւնք որք յոյժ աննշան են միւս առաւելութեանց քով, սոյն գործ թէեւ փոքրիկ ծաւալով—կարեւորագոյն, լաւագոյն դասագիրքն է ուսանողաց համար, որք պիտի սկսին սովորիլ օսմանեան բարբառն: Ա. Շ.

ՓՈՔՐԻԿ ՀԱՆՐԱՍԿԱԿ

ԴՊՐՈՑ. — Այս բառն, բաց ի վարժարան նշանակութենէն, հետեւեալ նըշանակութիւններն ևս կ'ունենայ:

— Իմաստասիրաց ազանդ՝ որոնք առանձին վարդապետութիւն մի ունին: Հին ատենը նշանաւոր էին յոնիական, պիւթագորեան, սոքրիկեան, եպիկուրեան, և ինչ, դպրոցներն:

— Արհեստաւորաց, մանուսալ երեւելի նկարչի մը հետեւող նկարչաց դաս, ինչպէս են վննետիկեան դպրոց, հռովմէական դպրոց. առաջնոյն պարագլուխըն է Դիոցիանի, երկրորդին՝ Ռափայէլ:

— Կեդրոնական դպրոց՝ ուր կ'ուսուցանեն յառաջագէտ աշակերտաց՝ ար-

հեստներ, գիտութիւններ և գրականութիւն:

— Նախնական դպրոց, ուր կ'ուսուցանեն մանկանց՝ ուսման տարերք, ինչպէս, ընթերցում, գրել, քերականութեան, թուաբանութեան, աշխարհագրութեան, պատմութեան, երկրաչափութեան, ևն, սկզբունք:

— Երկրորդական դպրոցք, յորս կ'ուսուցանեն գրագիտութեան, աշխարհագրութեան, պատմութեան բարձրագոյն մասերը, լեզուներ, գիտութեանց տարերք, Աստուծոյ լիկէոնք, վարժարանք, որոնց և բարձրագոյն դպրոց անունը կը տրուին:

— Վարժապետանոց, յորում կ'ուսուցանեն վարժապետութեան արհեստը, և բարձրագոյն գիտութիւններ, որովք վարժապետք կը պատրաստուին նախնական և երկրորդական վարժարաններու համար:

— Բազմարուեստեան դպրոց, ուր կէ կ'ենեն գիտութեամբ և արհեստիւք հոգակաւոր անձեր:

ԴՕԴՕԾ. — Ձեռուն, երկակենցաղ, գորտի նման, որուն հետ շատ անգամ կը շփոթուի, այլ անկէ կը տարբերի, որովհետեւ իւր մատները կարճ են, տափարակ և անհաւասար, և բնաւ ակռայ չունի, մինչդեռ գորտը ակռայ ունի: ՏՃԵ և աղտեղի են կերպարանքն մէկէ մը գրգռուելու ատեն լորձունք արձակելուն և չափէն աւելի ուռնալուն համար, շատերէն տգեղ և գարշիլ համարուած է. բայց այս ստոյգ է թէ ոչ լորձունքը և ոչ մէզը թունաւոր են: Կ'ուտէ ձճիւներ, թրթուրներ և միջատներ, և կը բնակի խոնաւ և խաւար տեղեր, պատերուն ծակերը, քարերուն, նաեւ հողին տակ, ուրկէ դուրս կ'եննէ տեղատարալի ատեն, ծննդաբերութեան ատեն ջրին կը մօտենայ. էգը իւր հաւկիթները ջրին վրայ կը ձգէ, և արուն կը բեղմնաւորէ զանոնք ձկանց նման: Անոր ձագերը ի սկզբան ջրով կը սնանին, և ապա ցամաք կ'եննեն: Դօ֊դօշները երկայնակեաց կը համարուին, և ծերութեան մէջ շատ գէշ կը լինին: Ի բնէ դանդաղ են, և կրնան անշարժ մնալ և առանց ուսեստի երկար ժամանակ: Անոնց ձայնը միօրինակ է և ողբազին, որ բուերու ձայնին կը նըմանի: Հին ատեն կը կարծէին թէ դօ֊դօշները բժշկական հանգամանք ունին, այլ ստոյգ չէ:

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Չօրաւոր ազդակ, որ յայտնի կը լինի մեզ ձգողութեամբ, վանողութեամբ, լուսով, ցնցմամբ, տարրաբաշխութեամբ և այլ երևոյթներով: Ելեկտրականութեան պատճառներն են չիում, ճնշում, տարրաբանական ազդեցութիւնք, ջերմու-

թիւն, մագնիսութիւն, և այլն: — Անոր անունը ելած է յունարէն էլէկթան բառէն, որ կը նշանակէ դեղին սաթ, որովհետեւ նախ Թադէս, Քրիստոսէ 600 տարի առաջ, տեսաւ թէ սաթը շիմամբ իրեն կը քաշէր թեթեւ շիւղեր: Մինչև Կիլպէրթ, որ ի ժէ դարու, ոչ ոք նոր գիտողութիւն ըրաւ ելեկտրականութեան վրայ, և անկէ ի վեր այս գիտութիւնը սկսաւ յառաջանալ: Բայց տակաւին յայտնի չէ անոր բնութիւնը, և կը համարուի անկշռելի և ամենանուրբ հոսանիւթ, լուսոյ և ջերմութեան նման:

Բնիկ ելեկտրականք կը կոչուին այն մարմինք՝ որոնք շիմամբ կ'եկտրանան, ինչպէս են դոճ, ապակի, սաթ, աղամանդ, և անեկտրականք՝ անոնք որ շիմամբ չեն ելեկտրանանար, ինչպէս են մետաղները: Անեկտրականք կը կոչուին նաեւ հաղորդիչք, վասն զի չուտով կը հաղորդեն ելեկտրականութիւնը մարմնէ ի մարմին, և բնիկ ելեկտրականք կ'ըսուին վատ հաղորդիչք, վասն զի կը պահեն ելեկտրականութիւնը:

Եթէ չուխայով շփենք ապակոյ և դոճի գլանը, կը տեսնենք թէ միմեանց հակառակ ելեկտրական զօրութիւն կ'առնուեն. ասկէ կոչուեցաւ ապակեղէն ելեկտրականութիւն, այն որ կը յայտնուի ապակոյ վրայ, և ռետային ելեկտրականութիւն այն՝ որ կը յայտնուի դոճի վրայ: Եւ Սիմէյր Անգլիացին՝ ապակեղէն և ռետային ելեկտրականութեանց արդիւնքը բաժնելու համար, կը դնէ երկու տեսակ ելեկտրական հոսանիւթ, անկշռելի և ամենանուրբ:

Ելեկտրականութիւնն է զօրաւոր և զարմանալի ազդակներէն մին, զոր կը գործածեն ոսկեզօծման, կալուսանաձուլման, հեռագիրներու, լուսաւորութեան, մարմնոց տարրաբաշխութեան, իսկ բժշկները անդամալուծութեան, յօդացաւորութեան, ջղացաւորութեան կը գործածեն:

ԵՐԵԿԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Կարողութիւն հոգւոյ՝ որով անցեալ և հեռաւոր իրեր իբր ներկայ կը ցուցնէ, տալով անոնց ճշմարիտ կամ կեղծ կերպարանք. նոյնպէս աննիւթ և վերացեալ իրաց կուտայ կերպարանք: Երեւակայութեան գլխաւոր գործերէն մին այն է, որ զանազան գաղափարներ միացնելով նոր մը յառաջ կը բերէ, որ կը կոչուի կեղծիք: Իսկ գաղափարք և տեսիլք որ մտաց մէջ կ'արթնան երեւակայութեամբ, կ'ըսուին ցնորք. երեւակայութիւնը կ'օգնէ բանավարութեան՝ իրաց ճշմարտութիւնը քննելու համար, վասն զի պատկերօք կամ նշանօք ձեւացնելով իմանալի և վերացեալ իրերը, մտադրութիւնը անոնց վրայ կ'ուղղէ: Այսու հանդերձ շատ անգամ արգելք

կը լինի մարդկան՝ արժանապէս բանա-
վարութիւնը չկարենալ վարելուն հա-
մար, վասն զի կ'ստուարացնէ և կը փո-
փոխէ իրերը, կ'ստեղծէ սուտ պատ-
ճառներ, անմասն իրերը միմեանց հետ
կը միացնէ, անոնց նմանութեան նայե-
լով: Ասկէ շատ լաւ կը տեսնուի թէ որ-
չափ կարելի է մարդուն համար սան-
ձել երեւակայութիւնը, ճշմարտութիւնը
փնտռելու համար:

ԲԱՌԱՎՐԿԻՏ

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

Պէլիք. — Նոր հնարուած վառ-
դի մը անունն է այս, որոյ գոյնը դե-
ղնիկ է և շատ դիւրաւ փշրելի: յԱր-
ժանիքէն (Ֆրանսա) կատարուած փոր-
ձերը կը ցուցնեն թէ Պէլիք միւս վա-
ռօղներու կրկին զօրութիւնն ունի, թէ
ջրոյ մէջ խոկ կրնայ վառիլ, որովհետեւ
օդն ու ջուր անոր չեն կարող քնածել:

Հրադրիւր մը. — Ի Վերոնա, 26 մէ-
թըր խորութեամբ ջրհորի մը պեղումը
կատարուեցաւ. քսան օր վերջ, ջրհո-
րէն 30 մէթր բարձրութեամբ տղմա-
խառն ջուր և կրակ սկսաւ ցայտել: Ո-
րովհետեւ ջրհորը փողոցի մը ծայրը կը
գտնուէր, կը վախցուէր որ ծանր վտանգ
մ'ունենայ. ուստի աւազով լեցուցին
ջրհորը, որով թէեւ տղմախառն ջուրը
գաղբեցաւ, սակայն ջրհորէն վեր միշտ
կազեր կ'ելնէին, և 15 օր վերջ ևս 2
մէթր բարձր և մի մէթր տրամագծով
բոց մը անդադար կը բարձրանար: Կը
կարծուի որ այս երեւոյթ մեծ յարաբե-
րութիւն ունի երկրաշարժի ցնցմանց
հետ որք զգալի կը լինէին:

Ձիւնուտակաց վկայական. — Պ. Վիք-
թօր Ուայլ, իւր յԱճերի կատարած
պեղմանց միջոցին գտած է զինուորա-
կան վկայական մը, զոր ստորագրած էր
Թրաթան (Կայսր հռովմէական), զինուո-
րական ծառայութենէ ազատութիւն և
հռովմէական քաղաքացիութեան իրա-
ւունք տալով: Լօւիստիուս անուամբ
Սպանիացի զինուորի մը թուականը
կը համապատասխանէ մեր թուականին
107 նոյեմբեր 24ին. վկայականը գըր-
ուած է գեղին պղինձէ՝ պրօնզ երկու
տախտակիկներու թէ՛ արտաքին և թէ՛
ներքին կողմերը, որք անեղծ մնացած
են: Անտարակոյս մեծ կարեւորութիւն
ունի այս վկայական. 107 տարուան
վերջին ամսոյն համար երկու նոր հիւ-
պատոսաց և Մօրիթանիոյ (երկիր յԱֆ-
րիկէ) մի կառավարչին անուններն
յայտնուած են:

Նիկիտականութեան ազդեցութիւնը.
— Անցեալ տարի հոկտեմբերի մէջ, Ի
Քիւմպաքօման (Հնդկաստան) հնդկար-

մաւենւոյ մը վրայ կայծակ կ'իյնայ. 15
օր վերջ, ծառին վրայ արտասովոր ե-
րեւոյթ մը կը տեսնուէր. ծաղիկներով
զարդարուած էր, թէեւ տերեւ չ'ունէր.
բուն ժամանակին ծառը վերստին կը
ծաղկի, և ապա յոգնած այս երկու
փթթումներէ՝ ծառը կը չորնայ:

Այնքապ

ԹԱԹՈՒԼ ՔԻՒՖԵԼԵԱՆ

ՊԻՏԱՆԻ ԽՐԱՏՆԵՐ

Լասքի մեկնոցները մաքրել. — Ձմե-
րան առթիւ գառնուէ կրկնոցներն են-
թակայ են միշտ աղտոտուելու: Ցելի
ցաթկոտը մաքրելու համար հարկ է
գաղջ ջրով լուալ գայնա. եթէ պաղջը-
րով լուացուին՝ չորնալէ վերջ փայտի
պէս կը բրտանան, և ծաղք եղած տե-
ղը նշանը կը մնայ:

Ծաղիկ պահել. — Ձմեռը հազուա-
դիւս կը լինին ծաղիկներ, ուստի փըր-
ցուած ծաղիկները բաւական ատեն տ-
նեղծ պահելու համար պէտք է 2 կրամ
անուշադր (նըշատըր) դնել ծաղկամա-
նին ջուրին մէջ:

Ոսկեգոծեալ պղնձեղէնք. — Այս տե-
սակ անօթոց կամ գործեաց մաքրման
համար պէտք է խիստ զգուշանալ որ և է
փողոց գործածութենէ: Ահաւասիկ լա-
ւագոյն հնարք մը: Պէտք է զանոնք ա-
ղէկ մը սրբել ջրախառն ալքով թըր-
ջուած սպունգով մը, յետոյ մաքուր ջրէ
անցունել ցողուելով, վերջն ալ չորցու-
նել կամ թեփի մէջ խօթելով, և կամ
էջայծեամի մորթով թեթեակի չփելով:

Երեսի համար լոգաջուր. — Իրենց
դիմաց սպիտակութեանը վրայ հոգ
տանող կանայք թո՛ղ փորձով տեսնեն
այն գերազանց արդիւնքն որ յառաջ
պիտի գայ հետեւեալ լոգաջուր գործա-
ծութեամբ:

Նուշի կաթ . . . 120 կրամ

Վարդաջուր . . . 10 »

Ալքոհոլ . . . 20 »

Ձորս լաւ մը իրար խառնելով պէտք
է կակուղ սպունգով մը երեսին քսել և
թողուլ որ չորնայ (փոխանակ լաթով
չորցնելու):

Թանաքի բիծեր. — Երբ մեղանով ա-
րատաւորուին ձեր գորգերն՝ լեմոնի
քամուք կաթեցուցէք ազարտուած մա-
սերուն վրայ, ու յետոյ բրդեայ կամ
կտաւէ խիցով մը ուժգնապէս չփեցէք
յիշեալ տեղուանքն:

Ասուեակի (Փանէլա) գոյնը. — Կ'ու-
ղէք որ Փլանէլէ հանդերձեղինաց գոյ-
ներն անեղծ մնան միշտ, լուացէք գայնա
գաղջ ջրով որոյ մէջ կանխաւ գրուած
լինի փոքր ինչ ամոնիաք: Յետոյ ա-
սուեակները փոխադրեցէք ուրիշ գաղջ
ջուրի մէջ ուր առաջուց հարկ է լեցու-

ցած լինել երկու գաւաթ զօրաւոր քա-
ցախ. — Կ'ապահովենեմ զձեզ թէ ձեր
բրդեղէններն (լինին կարմիր, վարդա-
գոյն կամ ձերմակ) պիտի ստանան ի-
րենց նորութեան թարմութիւնը:

Գրգռոյթ օքրանց. — Երբոր չոր հո-
վի մը ազդեցութեամբ կամ մի այլ
պատճառաւ գրգռին ձեր սրկուենք՝
իբր գարման գործածեցէք հետեւեալ
դեղն:

Թորեալ վարդաջուր . . . 30 կրամ

Լավտանում (աֆիօն բուհու) 4 »

Լաթի վիրաբարձի մը շինելով պատ-
րաստուած բազադրութեան մէջ թաթ-
խեցէք գայն և յետոյ քանի մը վայր-
կեան անով թրջեցէք ձեր շրթուքն:
Եթէ բազմիցս այս դիւրին գործողու-
թիւնը կրկնէք, գրգռոյթն փութով պի-
տի անհետանայ:

Թարգմ. Թ. ԼԱՊՃԸՆՃԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պատուաւեացի. — Բ. կարգի Մէճի-
տիյէ պատուանշան տրուեցաւ Տալա-
րական տեսուչ և Թագվիմի Վեգայիի
տնօրէն Ահմէտ Արիֆի պէյի: — Ակա-
նակուռ Օսմանիյէ պատուանշան տը-
րուեցաւ Դ. զօրաբանակին հրամանա-
տար Մէհմէտ Չէքի փաշայի: — Բ. կար-
գի Մէճիտիյէ՝ Դ. զօրաբանակի 21րդ
զօրաբաժնին (Երզնկա) հրամանատար
Ֆէրիզ Մուսթաֆա շափա փաշայի: —
Գ. կարգի Օսմանիյէ՝ Անտառաց վար-
չութեան մասնագիտաց ժողովոյ նա-
խագահ՝ Նազիֆ պէյի: — Իմթիազի ար-
ծաթ չըադրամ՝ Օրտուկի գայմագամ
Մէհմէտ Ալի էֆէնտի: — Ա. կարգի
Օսմանիյէ պատուանշան տրուեցաւ Եւ-
մըտական Նախարար Նազիֆ էֆէնտի:
— Ա. կարգի Մէճիտիյէ՝ Առեւտրական
և Հանրօգուտ շինութեանց նախարար
Թէվֆիզ փաշայի:

Ասիւնացի. — Խամիսէի աստիճան
տրուեցաւ գրավաճառ Կարապետ է-
ֆէնտի: — Իւլայի Բ. աստիճան՝ Կրէ-
տէի մաքսային տեսուչ Իպրահիմ Արի-
ֆի էֆէնտի: — Սանիյէի Բ. աստի-
ճան տրուեցաւ Թագվիմի Վեգայիի մա-
տակարար Բէշիտ պէյի և օգնական
Խմբագիր Էմի պէյի: — Սալիսէի աս-
տիճան՝ Նոյն լրագրոյ Բ. Խմբագիր Ճէվ-
տէզ պէյի, գանձմանց պաշտօնէսոյ Ա-
թա պէյի և հաշուակալութեան պաշ-
տօնէսոյ Ֆուատ պէյի:

— Վեհ. Սուլթան Համիտ Բ. Կայ-
սեր ծննդեան 51րդ տարեդարձը երեք-
շաբթի գիշեր համայն Թուրքիոյ մէջ տօ-
նուեցաւ չըեղ հանդէսներով և լուսա-
ւորութեամբ: Նոյն օրը, պաշտօնի վը-
րայ գտնուող և անպաշտօն բոլոր նա-

խարարք, կրօնական, քաղաքային ու գիտնորական բարձրաստիճան պաշտօնեայք, հպատակ ազգայն հոգեւոր պետերն, ինչպէս նաեւ դեսպանատանց առաջին թարգմանը կայս. Պալատ Երթալով ի շնորհաւորութիւն, առաջին սենեկապետ Վսեմ. Հաճի Ալի պէյի միջոցաւ արժանացան Ն. Վեհափառութեան կայսերական մեծարանաց: Պարսից. Շահը, Եւրոպիոյ Վեհապետք, Եգիպտոսի խորհրդի Եւսեփ Եւսեփեան պատուիրակ Ահմէտ Մուխթար փաշա, Մէքքէի էմիրն, զանազան հասարակութեանց հոգեւոր պետերն, զօրաբանակայ հրամանատարք և օտար տէրութեանց քով գտնուող օսմանեան դեսպանք, հեռագրաւ շնորհաւորեցին Ն. Կ. Վեհափառութեան Ծննդեան տարեգարձը:

Այս առթիւ ազատ արձակուեցան իրենց պատժոյն երեք չորրորդը լրացնող բանտարկեալք, ինչպէս և Վեհ. Սուլթանին կողմանէ շնորհեալ 500 ոսկիով վճարուեցան պարտքերն այն անձանց որք դատապարտուած լինելով հանդերձ բանտարկուած չէին, պահանջուեցան կողմանէ օրինական օրապահիլը վճարուած չլինելուն համար:

Նոյն օրն հանդիսաւոր արարողութիւնք և ջերմ բարեմաղթութիւններ եղան Ֆէյիէրի Յունաց Պատրիարքական եկեղեցւոյն մէջ, վասն երկարութեան կենաց Վեհ. Սուլթանին:

Պիլէնիէն Ին-էօնիւ շինուած երկաթուղւոյն բացումը չորեքշաբթի օր տեղի ունեցաւ: Այս առթիւ փոխուեցաւ Անատոլիոյ երկաթուղեաց ժամանակացոյցը:

Կէյլի անցաւ քննիչ անուանուելու է Համբարձումէֆ. Աթանասեան, նախորդ գործակալ Մախսուտէի վարչութեան ի նիկոմիդիա և երբեմն արկղակալ յիշեալ Միւթէսարըֆութեան:

Սաֆարիա գետն յորդելով, թումբերը խորտակուել են և քաղաքին գըրեթէ կէսը ողողել է:

Իսպիրեյուց իւր վնասումները մայրաքաղաքին ամենէն հին և պատուաւոր դրամատուններէն Լըպէ Փրանսական դրամատունը՝ մեծաքանակ բացով մը, որուն գումարը չէ ճշդուած, և որ կը կարծուի թէ պիտի լինի 2 միլիոնէն մինչև 4 միլիոն ֆրանք:

Վանայ կուսակալ Ֆէրիք Պահրի փաշա փետր. 27ին իւր պաշտօնատեղին ժամանել է:

Ռուսական կառավարութիւնն ազատարարի ոսկի չքաղարմը նուիրած է Եւֆայի գոյմաքամ Մուսթաֆա Հիքմէթ էֆէնտիի և արծաթ քաղարմը՝ տեղւոյն նաւահանգստի վերատեսչի օգնական Ահմէտ էֆէնտիի և երեք նաւաւարներու, որք ամէն ջանք ի գործ դրած էին ազատելու համար նաւազներն Չիհաչէֆ չոգենաւուն որ անցեալները Եւֆայի առջև վտանգուած էր:

Հալալլի երկրագործական վարժարանը ընդունուելու համար պիտի կրնան քննութիւն անցնել նաև Ֆէյիէրի և Հալալլի յունական, ինչպէս և Հայոց և Հրէից վարժարանաց այն աշակերտք որք իրատիպէ վարժարանաց ուսուցման համապատասխանող վկայականներ ունին:

— Թղթասարական այն դրոմարուքեր, որք մարտ 1էն սկսեալ անգործածելի են, թէ՛ առտ և թէ՛ ի գաւառս մինչև երկու ամիս պիտի փոխանակուին նոր դրոմարութեան հետ:

— Ժամացուցի աճարակ մը պիտի կառուցուի ի Տոյմա Պահչէ, մզկիթին և կայս. անձնական Գանձուն պաշտօնատան միջև, ծովեզերաց վրայ, Համիտիյէ մզկիթին առջև գտնուած աշտարակին նման:

— Ի Մարաշ նալարավաճառի մը խանութէն հրդեհ ծագելով, 15 փայտաշէն խանութներ այրել են:

— Նիկիոյ լիւր մաքրելու համար մասնագէտներէ բաղկացեալ յանձնաժողով մը պիտի ղրկուի անդ, որ տեղւոյն վրայ քննութիւններ կատարելով պիտի պատրաստէ հարկ եղած ծրագիրն ու յատակաձևն:

— Սեֆիկի անցաւ Խնդոյն առթիւ Ունճեան Վսեմ. Աբիլ էֆէնտիի կողմանէ Եւրոպական նախարարութեան դէմ բացուած դատը պիտի տեսնուի Պոլսոյ վերաքննիչ ատենի Հուգուգի ճիւղին առջև:

— Բժեկուքեան վկայական ստացան կայս. քաղաքային բժշկական վարժարանէն՝ Յակոբ Սանտալճեան, Գրիգոր Շէրիտճեան, Աւետիս Գարաբոյ և Պողոս Քիւչիւկեան էֆէնտիք: Վերջինը Իսկիւտարցի է, առաջին երեքը՝ Սասգիւղի. ասոնցմէ Սանտալճեան և Շէրիտճեան էֆէնտիք պաշտպանեալք են Սասգիւղի Ընթերցասիրաց ընկերութեան:

— Պոլսոյ քաղաքացի ընկերութիւնը Բարձր. Ատիլէ Սուլթանուհիէն 1200 օսմ. ոսկւոյ գներ է Սիլահտարի (Չիլիֆտար) մէջ Ն. Բարձրութեան սեպական ընդարձակ գետնոյն վրայ գըտնուող լեռը, ուրիշ հանուելիք քարերով պիտի շինուին ծովուն մէջ կազմուելիք պարսպին արուեստական քարակոյտերն, և հոգը պիտի գործածուի նոյն պարսպին և ծովեզերաց միջև գըտնուած միջոցը լեցնելու:

— Փասաբանաց կանաղ երեքշաբթի գիշեր Վեհ. Սուլթանին ծննդեան տարեգարձին առթիւ. չքեղ հացկերոյթ մը սուաւ իւր անգամոց ի Բերա, Գըլիւպ Գոմէրսիլի մէջ, Ներկայից մեծամասնութիւնը կը կազմէին Հայ փաստաբանք, Բանաստեղծութիւններ և բանաստեղծութիւններ տեղի ունեցան վասն արեւատութեան Ն. Կ. Վեհափառութեան:

— Սեբասթիոյ կրօնական պաշտօնեայք և երեւելիք հեռագիր մ'ուղղելով ի կայս. պալատ, Անատոլիոյ կողմը քննիչ մարմին մը ղրկուելուն համար չընդհակադրութիւն ու երախտագիտութիւն յայտնած են:

— Ոսիկանութիւնը Արդարութեան գործոց նախարարութեան հրահանգ խնդրած է որ վերջնական վճիռ ստացող և կեդրոնական բանտին մէջ իրենց մնալն անյարմար դատուած 14 բանտարկեալք չղթայակալ աշխատութեան յատուկ վայրերէ մին ղրկուին:

— Տոսալիէ (չիմլի) գեղակերտ գաւառացի մը Միշէլ Պէհլամեան էֆէնտի անուն արհեստագործի մը կողմանէ շին-

ուած և առաջին սենեկապետ Հաճի Ալի պէյի միջոցաւ Վեհ. Սուլթանին մատուցուած լինելով, Ն. Կ. Վեհափառութիւն Իւր բարձր դոնոնակութիւնը յայտնել է:

— Էսիւնէի ու երկաթուղեաց կայարանին միջև Թրամուէյի գիծը տեղւոյն թաղապետութեան կողմանէ պիտի շինուի, ըստ որոշման կայս. կառավարութեան:

— Ծխախոսի Բէթիին փետր. ամսոյ հասոյթն եղած է 163,000 օսմ. ոսկի, անցեալ տարւոյ նոյն ամսոյ հասոյթէն 23,000 ոսկի աւելի:

— Երեք տարւոյ շրջապակալ աշխատութեան դատապարտուեցաւ Նիկիէցի Աբուսթօլ անուն մարդ մ'որ առանց վկայականի ակնարկութիւն ըրած ու մի քանի անձանց աչքերը կուրացուցած էր:

— Յկեանա շրջապակալ աշխատութեան դատապարտուեցաւ Արիֆ անուն մարդ մ'որ այրած էր Ստէմ պէյի ծովային ապարանքը:

ՎՍԵՄ. ԱՀՄԵՏ ԱՐԻՖԻ ՊԵՅ

Պաշտօնաբաշխութեանց պաշտօնական ցուցակին մէջ մեծ բերկրութեամբ տեսանք Վեհ. Սուլթանին կողմանէ Բ. կարգի պատուանշանի շնորհումն առ Վսեմ. Ահմէտ Արիֆի պէյ, վերատեւող Տպագրական գործոց և Տնօրէն Թագվիլի Վեգալի պաշտօնական լրագրոյ:

Վսեմ. Ահմէտ Արիֆի պէյ, որոյ պաշտօնավարութիւնն հիացուցած է զամէնը, իւր շրջահայեաց և այնքան փափկանկատ ընթացիւք վաղ իսկ յուսալ կուտար մեզ թէ ոչ անագան պիտի արժանանայ բարձր գնահատութեան մեր Օգոստափառ և Լուսամիտ կայսեր, իբրեւ իւր Վեհապետին ու տէրութեան այնքան արդիւնաշատ որքան պատուաբեր մի պաշտօնեայն:

«Մաղիկի» խմբագրութիւնը շնորհաւորելով զՎսեմ. Ահմէտ Արիֆի պէյ, իրեն եղած այս արժանաւոր շնորհաց համար, կը բարեմաղթէ որ իրագործուին իւր ամէն օգտակար փափագներն և արժանանայ առաւել բարձր աստիճաններու ու պատիւներու:

ԱՐԺԵՔ ԴԻԱՄՈՑ

Օսմ. իւրան 100 զր. էն

Մեքիտիյէ	108 46	Վեցնոց	102 20
Քառորդ մեքիտ	107 10	Բուսիդ քոլ	89 30
Մանր մեքիտ	102	Նաբուէն	87 49
Մեթալիք	98	Գրիմից	51 10
Հինգնոց	102	Անգլ. իւր	110 5

Մանէթ թղթագրամ 8 77

Գանալիտէ	20 27	Բուս. երկ.	73
Թահվիլ. Օսմ.	70 5	Թաւալիյէ	21

ԱՆՑԵԱԼԻՑ ՄԻ ՅԻՇԱՏԱԿ

1886 թիւ գարնանը թիֆլիսի մշտնջալատ երկինքը բացել էր իւր պայծառ դէմքը։ Իւր դիւթական քաղցր ժպիտով կարծես կեանք էր ներշնչում ձմեռուայ ցրտաշունչ, տաղտկալի եղանակից դժգոհ բազմութեան։ Երկսեռ բազմութիւնը, ամեն սեռի, հասակի ու դասակարգի, ձմրան կապանքներից ազատուած՝ շտապում էր լեցնել զբօսավայր ծառաստանը՝ ծաղկազարդ գարունը ողջունելու և լիաթոք շնչելու այն թարմ ու կենսատու օդը, որից զերկուած էին մի քանի ամիս։

Ո՞ւմ ձանձրալի չէ ձմեռը իւր մերկ միանման սպիտակ պատանքով, իւր ցուրտ ու բուքով, երբ աշխարհս կորցնում է իւր կենդանութիւնը և ամբողջ հրապոյրը... Եւ սորա հակառակ, ո՞ւմ սիրելի չէ գարունը իւր ծաղկաթիթի զարդարանքներով, իւր անոյշ ու կենսաբոյր օդով, երբ աշխարհը հարուստ նորահարսի պէս, գոհութեան ժպիտը չրթունքին, ամբողջ մարդկային ազգը սեղմած իւր գրկում, օրօրում է դայն՝ գոյութեան յուսոյ քաղցրիկ երազներով, երջանկութեան վայելքի քաղցր արբեցութեամբ։

Եւ սորա որպէս ապացոյց, քաղաքային զբօսավայր ծառաստանը իւր ընդարձակ ծառուղիներով լիքն էր զբօսասէր բազմութեամբ։

Ես նոյնպէս ենթակայ նոյն հոսանքին, գտնուում էի ծառաստանի մէջ։ չունենալով խօսակից ընկեր, միայնակ անցուդարձ էի անում։ Բայց ուղեղս մինակ չէր, նա ունէր իւր զբաղումը, նա թափառում էր բազմութեան շուրջը և իւրաքանչիւր դասակարգը աչքիս պատկերացնում էր իւր պարտականութիւններով, իւր յատկութիւններով ու զգացումներով։

Տեսնում եմ ժամանակակից երիտասարդութիւնը, նորա յոռի կենցաղավարութիւնը, նորա անխորհուրդ ժամավաճառութիւնը, նորա ներքին և արտաքին յատկութիւնները, վերջապէս իւր սկզբունքները, որով առաջնորդվում է նա, կրելով իւր վրայ մի ամբողջ ազգի ապագայն, մի ամբողջ ժողովրդի բարոյական ու քաղաքացիական բարձր կոչումն։

Տեսնում եմ հայ կինը՝ մարդկութեան քաղաքակրթութիւնը իւր շուրջը դարձնող հզօր տարրը, որպէս կոչեց գիտնական աշխարհը։ Նա է մատաղ սերնդի բարոյականի սկզբանց հիմնադիրը, նա է՝ որ ընտանիքի բաղդը կրում է իւր վրայ, իւր ձեռքում բռնած նորա զէկը՝ դարձնում է աջ ու ձախ, ըստ իւր տաղանդի ու փորձա-

տութեան, որպէս մի նաւավար Ովկիանոսի հզօր ալիքների մէջ։ Ի՞նչով տարբեր է կեանքը Ովկիանոսից։ Կեանքն ունի իւր մշտնտես և աւելի հզօր ալիքներ իւր ներքինը, որոնց մէջ լողում և որոնց դէմ անընդհատ մաքառում է ամբողջ մարդկութիւնը։ Եւ որքան պէտք է ճանաչէ կինը իւր պաշտօնի սրբութիւնը և դժուարութիւնը միանգամայն, որքան զգոյշ լինելու է նա չը խորտակելու իւր ընտանիքը կեանքի ալիքների մէջ...

Տեսնում եմ օրիորդներ—ապագայ մայրեր, բայց «ապագայ մայր» բառի գէթ նշոյլը չէ երևում անոնց մէջ։ Եթէ մի վայրկեան դադարէին շարժիլ, ճոխ պաճուճապատանքի կամ դարդասէր նկարչի մի շքեղ պատկեր կարելի էր համարել զանոնք։ Մօղան նոյեան ջահելիցի աւելի զօրեղ կերպով ողողել է մեր ընտանեկան բոլոր ծալքերը և նորա հոսանքի առաջ քշվում են մեր օրիորդները դէպ ի կորուստ։

Տեսնում եմ և մատաղ սերունդը, զուարթ, անհոգ, թռչկոտ ու վաղվեզող, որ պէտք է շարունակէ պահպանել գոյութիւնն այն ազգի, զոր իրաւամբ ջրհեղեղեան ազգ կարելի է համարել։

Եթէ մի րոպէ մտածելու լինինք, թէ այդ մատաղ դասակարգը մի քանի տարի յետոյ պէտք է կազմէ ժողովրդի ամենէն գործունեայ ու հզօր տարրը, ստանձնելով ընկերական, հասարակային և ընդհանրապէս մարդկային ազգի միաքը յուզող մեծ դերը, որի համար կոչուած է նա։ Եթէ համոզուինք նոյնպէս թէ սոյն սերնդի դաստիարակութեան կախումն ունի այս կամայն ազգի, ժողովրդի կամ ցեղի ապագայն, բարոյական, մտաւոր, տնտեսական և, որ աւելին է, քաղաքացիական իրաւանց ու տեսութեանց յեղաշրջումն դէպ ի լաւը կամ դէպ ի վատը, ուրեմն պարզ է որ այս հարցը ամենէն հետաքրքիրն է, որով զբաղելու է ամէն ճշմարիտ մարդասէր անձն։ Մարդկութեան հասակների մէջ մտքեր զբաղեցնող միակ խրթին տարրն է մանուկ դասակարգը։ Այսօր տեսնում ենք, նրանք անհոգ, միամիտ վազ վազում են, խաղում են, խաղում են քար ու փայտի հետ, ընկնում ու կանգնում են, արտասվում ու ժպտում են... Բայց մի քանի տասնեակ տարի յետոյ նոքա դառնում են մի-մի հսկայներ, նոքա են գեղարուեստուն ու արուեստը ծաղկեցնողը, գրականական աշխարհը յուզողը, կեանքի անիւղ իրենց ուզածի պէս դարձնողը։ Վերջապէս անոնցմէ յառաջ կուգան աշխարհիս ամենամեծ մարդիկ թէ՛ աշխարհ շինելու և թէ՛ քանդելու գործի

մէջ։ Եւ սա իրաւամբ ամենէն խրթին հանելուկն է, որի վրայ պէտք է նայել մեծ երկիւղածութեամբ։

Այս և սորա նման շատ հարցեր կ'ըզբաղեցնէին զիս։ մի տեսակի իմաստասէր էի դարձել, Կ'անցնէի զբօսավայրի ծառուղիներէն։ Երբեմն կ'ընդհարուէի քնքոյշ սեռի բազմութեան՝ առանց կարենալ պահպանելու քաղաքավարութեան կարգը։

Ճիշդ այդ պահուն մի ծանօթ ծայն մեղմօրէն կրկնեց անունս։ Սթափուեցայ իբր խոր քնից, կնճռալի մտածութիւնները մի րոպէ ցնդեցան, մտածութիւններ որ դեռ շատ երկար պէտք է թափառեցնէին զիս այնքան այլազան խնդիրների շուրջը, որքան այլազան բազմութիւն գտնվում էր այնտեղ, և որքան զանազան խորհրդածութիւն ու ենթադրութիւններ կարելի էր անել նրանց մասին, թէ՛ ներկայի և թէ՛ ապագայի վերաբերմամբ։

Անունս կրկնողը Յ. Մելիք Յակոբեանն էր։ Նա նոյնպէս մինակ նստած էր խուլ ծառուղիներից մէկում դրուած նստարանի վրայ։ Քայլերս ուղղեցի դէպ ի նա։ Տեսնելով ժամանակակից Հայ-գերականութեան տաղանդաւոր ներկայացուցիչներէն մին, մեծ ուրախութիւն զգացի, հաւատացած լինելով որ նա իւր լուրջ գրչով պէտք է կարողանար ուղղութիւն տալ այն հարցերին ու խնդիրներին, որոնք կ'զբաղեցնէին զիս մի վայրկեան առաջ, և նոյն վայրկեանին իսկ, զբօսավայրի խուլ անկիւնում նստած՝ ո՞վ գիտէ, չէ՞ր փրկուած իր թեր ու պատկերներ իւր ապագայ որ և է մի վէպի համար...

Սովորական հարց ու բարևից յետոյ նստեցի իւր մօտ։ Մեր խօսակցութիւնը սկսուեցաւ նախ՝ եղանակի անհամեմատ գեղեցկութիւնից, ապա՝ դարձաւ զբօսնող բազմութեան, յետոյ՝ անմիջապէս ընդհանուր հարցերին, որոնց մասին սիրում էր խօսիլ իւր տրամադրութեան լաւ րոպէներում։ Լսելով նորա խօսքերը, որ վերաբերում էին նոյն վայրկեանի տալուորութիւններին, զարմանքով տեսայ, որ նոյնքան յուսահատական էին, և որոցմէ երևում էր թէ նա այնքան էլ մեծ հաւատք չունէր այն ներգործութեան վրայ զոր իւր աշխատութիւնները կարող էին յառաջ բերել։

«Հեշտ չէ որ և է մի քանդուած շէնք վերաշինել իւր բեկորներով, մանաւանդ եթէ երկար ժամանակի ընթացքում բռնութիւնը կամ ներքին ու արտաքին այլ հանգամանքներ այլակերպել են նորա մասնիկները, զրկելով զանոնք այն բոլոր յատկութիւններից, որոնք անհրաժեշտ են մի օրինաւոր շէնք կառուցանելու։

Ասաց զայս և մի առանձին զրահան համոզմամբ եզրակացուց. — այո՛, հինը այլ եւս անպէտք է. . . նոր, ամենայն նիւթ նոր պէտք է ձեռք բերել, որ հեշտ չէ ներկայ պայմաններին մէջ:

— Բայց, Պարոն, նկատեցի ես, — այսքան երկտասարդութիւնը իւր թարմ ձգտումներով ու բարձր գաղափարներով, այսքան երկսեռ վարժարանները իրենց բաւականաթիւ սան ու սանուհիներով, այսքան ուսանողները, որք նոյնպէս քիչ թուով չեն ցրուած աշխարհիս գանազան կողմերը բարձր գիտութիւն ստանալու մտքով. . . : միթէ սոքա նոր չե՞ն, միթէ սոքա նոյնպէս անպէտք են:

— Հը՛, բարեկամ, հեռուից նայելով իրաւ որ տեսնում եմք աւելի ուրախալի երեւոյթներ, որոնք հիմնովին կարող էին վարատել իմ յայտնած կասկածները. բայց ճանաչելով մօտից, այն էլ արուեստագէտի աչքով, կը տեսնէք որ այդ բոլորը պատրանքներ են: Մեր ընտանիքը չունի դաստիարակութեան այն որոշ սկզբունքը, որ անհրաժեշտ էր մանուկ սերնդի նախնական մարզանքի համար. ընտանիքի սոյն պակասը լրացնող — չունինք մանկապարտէզներ, որոնց ընդունելութեան պայմանները համապատասխանէին ընտանիքների նիւթական պայմաններին. մեր տարրական կամ քիչ աւելի բարձր դասընթացով դպրոցները՝ ենթարկուած այս կամ այն անխորձի կամայականութեան՝ նոյնպէս չեն կարող տալ կրթական որոշ ուղղութիւն. կը մնան պետական դպրոցները, որոնց պայմանները նոյնպէս թէ՛ մատչելի չեն մեծամասնութեան և թէ՛ խորթ են մեր կեանքին: Եւ սոյն հաստատութիւններից դուրս եկող երկտասարդներն են, որ գնում են զանազան կողմեր բարձր գիտութիւններ ստանալու: Ի՞նչու, Նախ, քանի որ դպրոցական նստարանների վրայ են, երազում են իւրեանց երկրին ու ժողովրդին ծառայելու գաղափարը, ապա երբ աւարտում են համալսարանը, մոռանում են թէ՛ իւրեանց երկիրը, թէ՛ ժողովրդը և թէ՛ շատ շատ փայփայած գաղափարներ: Սոքա կամ մընում են հեռու աշխարհներում կամ հաստատվում են մեծամեծ քաղաքներում, ամուսնանալով հարուստ օրիորդների հետ և ստուարացնելով անգործ համալսարանականների թիւը, որոնցից ցայսօր չէ օգտուել ո՛չ երկիրը, ո՛չ ժողովրդը:

Յայտնի վիպագիր Յ. Մելիք Յակոբեանի սոյն խօսքերը սկսեցին ինձ աւելի յուսահատեցնել. Կարծեմ նա նկատեց այդ, որով և ասաց.

— Թէ և մեծամասնութիւնը այդպէս է, սակայն որպէս յանցեւումն, նոյնպէս և այժմ կան բացառութիւն կազմող երկտասարդներ, որոնց վրայ կարելի է յոյս դնել: Ա. Մ.— Եսն (Վերջը յաջորդ բռնով)

ՄԵԶՊՈՒՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ (1)

Յայտնի է ազգայնոց մեր վարժարանն որ ի սկզբան 1865-1879 հաստատուած է, նպատակ ունենալով երկսեռ մանկաւոյն կրթութիւնն. իսկ անտիցայս կը յարատուէ ծառայելով միայն իգական սեռի դաստիարակութեան բարձր և սուրբ նպատակին, և առ այս վայելած է միշտ իւր սիրելի ազգին վստահութիւնն:

Մեր վարժարանն՝ որ կ'ընդունի գիւշերթիկ և ցերեկեայ թոշակաւոր աշակերտուհիներ, մատակարարելով նոցա նախակրթական և երկրորդական ուսմունք և դիտութիւն, Հայերէն և Ֆրանսերէն լեզուներ, սկզբունք գեղարուեստից, այլովքն հանդերձ, իւր տասն երեք տարուան ընթացքին մէջ քանիցս նուիրած է շրջանաւարտ սանուհիներ, որք կը հաւատամք թէ ընտանեաց և Հայ ընկերութեան մէջ եղած են օրինակը համեստութեան, կրթութեան և բարուց ազնուութեան, ինչպէս և ոմանք պատուաբեր դաստիարակուհիներ ինելով կը ծառայեն ի մայրաքաղաքիս և ի գաւառս:

Հարկ կը համարիմք ըսել թէ մեր վարժարանն՝ իբր դաստիարակութեան տաճար՝ առաջնորդուած է մեր ընտանեկան հովանւոյն տակ, և այսու իմն եղած է իբրեւ տիպար ընդարձակ գերդաստանի:

Քանզի, ինչպէս աշակերտուհեաց

(1) Գաւառացի ազգայինք իրենց աղջիկ զաւակաց դաստիարակութեան ու կրթութեան համար, յաճախ վարժուհի, ուսուցչուհի կը խնդրեն Կ. Պոլսէն՝ դիմելով սլաշտօնական մարմնոց, ընկերութեանց, մասնաւորաց, և այլն, և կանոնաւոր ամսաթոշակ վճարելու պատրաստականութիւն ունենալով հանդերձ, շատ դժուարութիւն կը կրեն գտնելու իրենց յարմարը: Միանգամ ընդ միշտ լուծելու համար այս խնդիրը, ամենէն գործնական միջոցը պիտի լինէր՝ իւրաքանչիւր գաւառէ մէկ քանի աղջիկ զրկել Պոլիս, որպէս զի աստ հարկ եղած կրթութիւնն առնելով՝ դառնան իրենց տեղերը, իրենք զիրենք նուիրելու համար կրթական գործին: Ահա՛ ինչ որ կ'առաջարկէ Մեզպուրեան Մկրտիչ Էֆէնտի, Տէր և Տնօրէն համանուն վարժարանին: Շատ օգտակար գործ մ'ըրած կը լինին գաւառացիք, փութալով օգտուիլ այս առաջարկէն:

Ծ. Խմբ.

մտաւորական և բարոյական հացն, նոյնպէս և նիւթականն հաւասարապէս կը բաշխուին իմ զաւակացս հետ:

Անհուն գոհութիւն կ'զգամք, մտածելով, թէ Նախախնամութիւնն սրտակած է մեր կրթական օրհներն, և թէպէտ մեք նիւթական դժուարութեանց բաղխուած եմք, սակայն մեր սոյն հանրային ձեռնարկի յաջողութիւնք ազգածեն մեզ հոգեկան արիւմանք և բարոյական վարժատրութիւն խղճի:

Աստի քաջալերեալ, մանաւանդ առաւել օգտամատոյց լինելու բաղձանքով, արժան կը համարիմք յայտնել հրապարակաւ հետեւեալ կարեւոր առաջարկն:

Շատ անգամ գաւառներէ և հեռաւոր տեղերէ կը դիմեն մեզ և վարժուհի կը խնդրեն: Չեմք կարող ըսել որ յաջողած եմք կատարել բազմաց այս օրինակ խնդիրներ, որովհետեւ մայրաքաղաքիս օրիորդները դժուարութիւններ կ'ունենան երթալ ի գաւառս, ծնողական հսկողութենէ և խնամքէ զրկուիլն աշաց առջև ունենալով, այս մասին չեմք կարող մեղադրել զիրենք:

Բազմիցս խորհած եմք մերովսանն ընտիր վարժուհիներ պատրաստելու մեծ պէտքին վրայ և չեմք գտած ուրիշ միջոց, բայց եթէ առաջարկել մեր գաւառացի ազգայնոց, որ յօժարին ի մեր վարժարան զրկել աշակերտուհիներ, որք իրենց ուսմունքն աւարտելէ վերջը դառնան վերստին իրենց բնիկ երկիրն՝ դաստիարակութեան պաշտօն վարելու համար:

Եւ քանի որ ուրախութեամբ կը տեսնեմք թէ գաւառացիք ևս սկսած են ըզգալ իգական սեռի կրթութեան բարձր կարեւորութիւնն, կրնան դիւրութեամբ արդէնաւորել մեր առաջարկն, այն է ընտրելով ուշիմ Օրիորդներ և նոցա դպրոցական ծախքը վճարելով, յանձնել մեր հայրական և կրթական խնամոց: Վստահութեամբ կրնամք յայտնել թէ սոյն շահաւոր տնօրէնութեամբ շատ գաւառ կ'ունենայ ընտիր և պարկեշտ դաստիարակուհիներ իւր վարժարանաց համար, և այս կերպիւ մեր վարժարանը գոհացուցած կ'ըլլայ սոյն մեծ պահանջն որով յաճախ կը դիմեն մեզ խնդրանօք վարժուհոյ:

Աւելորդ կը համարիմք հրատարակել սոյնին հետ ծրագիրն մեր վարժարանի, զի արդէն ծանօթ է. իսկ եթէ ըլլան խնդրողներ՝ պատրաստ եմք զրկել:

ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԹԵՅԵՐՈՒ ՆԻԳՕԼԱ ԵՒ ԲՕԼ ՍՄԻՐՆՕՖ ԵՂԲԱՐՑ

Ղալաթիա, Ռուսական վանքին դիմաց, Այնիգօլա եկեղեցւոյն մօտ, Թիւ 30

Վաճառատունս՝ անցեալ տարւոյ Մայիսի սկիզբները բացուած լինելով, վաճառելի թէյերու տեսակներն եւ գիներն ի ստորեւ նշանակեալ, կը ծանուցանէ ի գիտութիւն յԱրդոյ հասարակութեան:

Թիւ 1. Լիանսին	Ֆունթ 32	Դահեկան
» 2. Չինական վարդ	» 30	»
» 3. Պուքէ Էմբրիալ	» 26	»
» 4. Ֆուչէֆու	» 20	»
» 5. Տնական թէյ	» 16	»
» 6. Խնայողական տեսակը	» 12	»

Վերոյիշեալ թէյերը՝ մէկ, կէս եւ մէկ չորրորդ ֆունթնոց (133 տրամ) ծրարներու մէջ ամփոփուած՝ մետաքսեայ եւ կապարեայ թղթով պատած, իրենց վերայ կը կրեն վաճառատան կնիքն եւ ստորագրութիւնն: Սոյն թէյերը չաւրուելու համար մթերանոցին մէջ մասնաւոր տեղ մը գրաւած են, ուր արգիլուած է նոյն իսկ ծխելն:

ԶԳՈՒՇԱՆԱԼ ԿԵՂՇԵՐԷՆ

Անոնք որ կրնան որոշել թէյին լաւն ու վատը, կարող են իրր նմոյշ գնել վաճառատունէս փոքր ինչ եւ փորձել: Վաճառատանս միւս ճիւղն, որ ի Ռուսիա աշխարհածանօթ է արդէն:

Սոյն թէյեր կը վաճառին նաեւ ի Բերա, Թիւնելի դիմաց Ֆրաժէ վաճառատունը, Պոլիս Պահճէ գաբու Շէյիւլիսլամ խան թիւ 2 Միւսիւ Նիքիթիչ Էրպէնկին մթերանոցը, Օրթագիւղ Թաշ Նէրտիւպան փողոց թիւ 5 Պ. Գրիգոր Միսկնեանի դեղարանը, Իսկիւտար Թաշ Տէմիրճիլէր փողոց թիւ 25 Միւսիւ Ա. քէստօրիտիսին դեղարանը եւ Գատեգիւղ Նպարավաճառ Բարաթանասիօին մթերանոցը թիւ 19:

(16-18)

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԹԵՅԻ

Կ. ԵԱՎՐԱՌԻԵԱՆ ԵՒ Յ. ԻՍԱԳՊԱՆԼԵԱՆ ԸՆԿ.

Պահճէ—Գաբու, ձէլալ պէյ խանի դրան կից, Թիւ 10

Զմեռուան առթիւ սոյն հանրածանօթ վաճառատան մէջ պատրաստ կը գտնուին Չինէ եւ Ճապոնէ ուղղակի հասած նոր բերք՝ զանազան տեսակ գերընտիր եւ ազնիւ ու անուշաբոյր ամէն ճաշակի յարմար: — Ծաբոնական, Չինական եւ Հնդկական այլ եւ այլ մեծութեամբ եւ ձեւերով թէյի տուփեր, գեղակերտ եւ նկարազարդ — Յաճախորդաց՝ գոհացում տալու համար բնու ջանք չխնայուիր: — Յանձնարարութիւնը կը կատարուին փութով եւ ճշգրտութեամբ: — Գիները

որոշ եւ խիստ չափաւոր: — Զի՛ք սակարկութիւն:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԵԱՅ

133րդ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆ ՈՒԹԻԻՆԸ

Տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ մարտի 19 ին: Մեծ պարգեւն է

600,000 ԳՐԱՆԲ ԿԱՄ **30,000** ԳԱՂ. ՈՍԿԻ

Պիտի շահին 600 անձինք: Ամենէն փոքր պարգեւն է 400 ֆրանք: Բաղդատունը վաւերացեալ են Օսմանեան առեւտրական նախարարութեանէն:

Գին քաղդատունի 7 1/2 դրոշ:

Գաւառներէն ստանալ ուղղները պէտք է դիմեն ԾԱՂԻԿԻ Յանձնակատարութեան Գրասենեկին: Փօստի ծախուց համար պէտք է ղրկել մէկ ղրուշ աւելի:

Շահող թուոց ձի՛ճ ցուցակը կը հրատարակուի ԾԱՂԻԿԻ մէջ:

ԿԻԻՆ ՏՕՂՏՈՒ

Սուլթան համամ, Ֆետուհիան խան, 41 Եւրոպայէն նոր բերուած հետեւեալ ապրանք կը վաճառուին 12 դրուշ 30 փարայի:

1 Գծաւոր բրդեայ արանց ֆանեալ:
3 Զոյգ կապարագոյն բրդեայ արանց ֆանեալ:

1 Հատ գունաւոր բրդեայ կանանց ֆանեալ:

2 Զոյգ կապարագոյն բրդեայ կանանց գուլպայ:

1 Հատ Բրօֆ. Ժաքէրի դրու թեամբ ներքնաշապիկ:

1 Հատ Բրօֆ. Ժաքէրի դրու թեամբ ներքնավարտիք:

1 Անգլ. կտուէ՛ օձիքով ու թեւնոցով արանց շապիկ:

3 Արանց շապիկի նորաձեւ ճերմակ կուրծք:

6 Արանց շապիկի նորաձեւ օձիք:

3 Զոյգ քթանէ շապիկի թեւնոց:

1 » մէջը ֆանելայով ձեւնոց:

1 Հատ գունաւոր արանց ֆանելայ վարտիք:

1 Հատ բրդեայ կանանց ուսնոց:

1 » բուրդէ հիւսուած կանանց ծածկոյթ:

1 Հատ գունաւոր բրդեայ տղոց չըր-ջազգեստ:

1 Հատ բրդեայ տղոց բաճկոնակ:

2 » ամենալաւ տեսակէն մետաքսեայ փողկապ:

12 Հատ գունաւոր կամ ճերմակ քթան թաշկինակ:

6 Հատ գունաւոր երեսի սրբիչ:

4 » կարմիր գծաւոր խաւուռ:

3 » շատ մեծ ոտքի խաւուռ:

4 Հատ ծայրերը գունաւոր ծաղկեն-կար քթան խաւուռ:

3 Հատ ծայրերը շինուած լաւ քթան խաւուռ:

6 Հատ գունաւոր քթան՝ սրբիչ:

1 » մետաքս կամ բուրդ կանանց լասթիքի ֆանելայ:

1 Զոյգ շատ երկայն անգլ. շղարչէ վարագոյր:

1 Հատ մետաքս տուփի մէջ 2 լա-վանտա, 1 օճառ, 1 օտը քօլօնեղ:

6 Հատ շուրջը գունաւոր կանանց քթան թաշկինակ:

4 Հատ լաւ տեսակ արանց քթան թաշկինակ:

6 Հատ շուրջը անթիքայով ճերմակ կանանց թաշկինակ:

6 Ծաղկենկար տամասէ անձեռոց:

1 Հատ ծոպերը շինուած 8 հոգինոց սեղանի ծածկոց:

6 Անգլ. արծաթէ ապուրի դգալ:

3 Հատ դանակ եւ 3 պատառաքաղ:

2 » գոյնզոյն լամպի ֆանելայ:

2 Զոյգ գծաւոր բրդեայ կանանց գուլպայ:

3 Հատ Լիոնի մետաքսէ գունաւոր թաշկինակ:

2 Հատ շատ մեծ քթանէ խաւուռ:

2 » լաւ տեսակ գալ. մետաքս թաշկինակ:

6 Հատ Անգլ. արծաթէ սուրճի կամ անուշի դգալ:

3 Բրդեայ լասթիքի տղու գուլպայ: Յանձնարարութեանց համար պէտք է գրել «Ծաղկի» Յանձնակատարու թեան Գրասենեակին:

9-12

Վ.Ա.Ճ.Ա.Ռ.Ա.Տ.ՈՒՆ

ԱՄԻՆ ՏԵՍԱԿ ԳԱՇՆԱԿԱՑ
ԵՐՈՒԱՆԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Վկայեալ դաշնակայարդար ԷՌԱՌԻ
Հռչակաւոր գործատան

Գնումն եւ վաճառումն
Փոխանակութիւն Գին դաշնակաց հետ

Կը վաճառուին ամէն տեսակ դաշ-
նակներ ամսական վճարմամբ և մասնա-
ւորաբար Գաղղիոյ լաւագոյն գործա-
րաններէն Քլէնթի դաշնակները, խիստ
դիւրամատչելի գիններով:
Մասնաւոր յանձնարարութեամբ ամէն
գործարանաց դաշնակներէն կը բերուին:

Վարձու նոր դաշնակներ չափաւոր
գիններով:

Բաժանորդագրութիւն դաշնակաց
յարդարման (accord):

Դաշնակաց նորոգութիւն, զաղղիական
ընտիր նիւթեղէններով:

ՀՐԱՆԱԳ Դաշնակները չհինցնելու
և լաւագոյն վիճակի մէջ պահելու:

Գաւառներէ եղած յանձնարարու-
թիւնք ամենայն խնամով և փութով կը
կատարուին:

Անմրցելի աժանութիւն

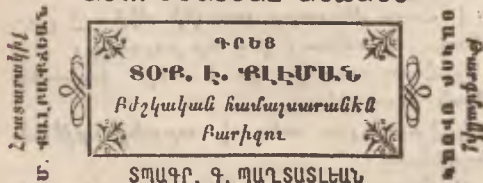
Աւելի մանրամասնութեանց համար
դիմել Բերա, Մեծ-Փողոց, Ղալաթա
Սարայի դիմաց, Խրիսթաքի խան,
Թիւ 10: (21—30)

ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՍԱԿ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ

ԱՄՈՒՍՆԱՑԵԱԼ ԱՆՁԱՆՑ

ՏՊԱԳՐ. Գ. ՊԱՂՏԱՏԵԱՆ

Դիմ 5 Լրե.

Յրանալի բժշկական համալսարանէն համ-
րաւոր Տօք. Բլէմանի տղն հետաքրքրաշարժ
եւ ընտիր երկաթեղէններ հայերէն մաքուր
աշխարհաբարի ծառայմանուած, բարոյական
բազմաթիւ դասերով արդարեւ թանկագին ծա-
ռայութիւն մը պիտի մատուցանէ այն ամէն ան-
ժանց, որ ամուսնական խորհրդաւոր կենաց
մէջ մտնելու մտադիր են եւ կամ մտած, նաեւ զի-
տական նոր ճշմարտութիւններով պիտի ցուցնէ
Թէ՛ ապագայ ամուսինը ինչ պարտին գիտնալ
իրենց ամուսնութեան նախընթաց օրը, եւ այ-
նուհետեւ. նաեւ Թէ՛ ոյր են այն անմիջական
դարձաններն, հարկաւոր՝ կատարեալապէս բու-
ժեցիլ ամուսնական հակառակդապաւնի գեղծ-
մանց շխուր եւ ցաւալի հետեւանքները:
Կեդրոնացեալին է Ջարդարեան գրաստան, կը
գտնուի նաեւ բոլոր Հայ գրավաճառաց քով:

ԱՐՏՕՆԱՏԻՐ Ա. ՍԱՔԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐ. ՆԵԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ
Էսկի-Ջապիէ փողոց. Թիւ 61

ՅԱՆԷԼԱ ԱՊՐԱՆԱՑ ՀԻՒՍՍԱՐԱՆ ԵՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՆՍԼԱՆԵԱՆ ԵՂԱՐՑ

Ի Մահմուտ փաշա, Բիւրքեի խան, Թիւ 26 եւ 15, որոյ մասնագիւղն է
Ի Պահչէ—Գաբու, Մաքսաւտան կարգ, Թիւ 44 Թօհաֆիլի վաճառատունը:

Թէ՛ մեծ եւ Թէ՛ փոքր քա-
նակութեամբ՝ արանց, կանանց
և՛ տղայոց համար՝ անխառն
բրդէ, մանածէ, ևայլն, ուզ-
ուած թանձրութեամբ և ուզ-
ուած չափով յանձնարարու-
թիւնք կ'ընդունուին ու պատ-
րաստ կը ծախուին Փանէլա
չապիկներ, վարտիքներ, մի-
սօցուններ, ևայլն: Ապ-
րանքները կը մրցին եւրոպա-
կաններուն հետ Թէ՛ աժանու-
թեամբ, Թէ՛ դիմացկունու-
թեամբ և Թէ՛ իրենց նուրբ
ճաշակով: Յաճախորդք ամէն
կերպիւ գոհ պիտի մնան:

19—24

Մոշրատեան Մկրտիչ եւ Յովհաննէս կոքարց վաճառատունք

ԵՐԿԱԹԻ, ԽՈՒՐՏԱՎԱԹԻ, ԳՈՐԾԵԱՑ ԵՒ ԱՅԼՈՑ

Կ. Պոլիս, Ալանա Համամ, Թիւ 44 եւ Ղալաթիա, Բէրշէմպէ բազար,
Մահմուտիլէ—Ճատտէսի, Թիւ 70 եւ 59:

Անգղիական, գաղղիական և ամերիկեան կարեւոր գործարանաց մէջ պատ-
րաստեալ զանազան տեսակ երկաթեղէնք, ուսական կախիկաղաղիք (ասմա քիլի-
տի), հիւսան (աիլիկէր) գործիներ, եկեղեցական զանգակք, խարտոցք, զինկոյէ
ամաններ, գործարանաց վերաբերեալ մեքենայք, երկրագործական բազմազան
գործիներ, ևայլն, ևայլն, ամենքն ալ շատ աժան գներով: Ընկերութեանս մե-
քենագործն դիւրութիւններ կ'ընծայէ մեքենայից գործածութեան ուսման համար:
Կ. Պոլսէ և գաւառներէ ամէն ուղղակի յանձնարարութիւնք շուտ և կանո-
նաւոր կը կատարուին: Մեր քով չգտնուածներն ալ յանձնորդչեքով և երոպայէ բե-
րել կուտանք և ուզուած տեղերն ու նաւահանգիստները կը փոխադրեմք:

Մեր վաճառատանց վարչութեան հասցէն է՝
Մ. Յ. ՄՈՒՐՏԱՏԵԱՆ ԵՂԱՐՑ
17—24 70, Եօրկանճըլար ճատտէսի, Ղալաթիա, Կ. Պոլիս

ՍՏՐԱԳԵԱՆ ԵՂԱՐՑ

ԴԵՂԱԳՈՐԾԻ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏԻԶԻ ՄԱՍՆԱԻՐ ԴԵՂԵՐՈՒ

ՍԱՐՍԱՐԱՐԻԼԱ

ՍԱՄՓՈՍՆ

ԲՈՊ ՍԱՐԱՑԵԱՆ

Արիւնը մաքրելու և վերանորոգելու
համար 30 տեսակ բուսեղէնք յատկա-
պէս պատրաստեալ ընտիր և արտա-
համ օջառակ, որ միակ դարմանն է
արեան անմաքրութենէն յառաջ եկած
հիւանդութեանց, որպիսիք են՝ մուր-
թային հիւանդութիւնք, սողնական
ախտ, քոստուութիւն, Թաւլու պալ-
կամ, մալասըլ, գաղղիական ախտ, Թէ՛
հին և Թէ՛ նոր, որու միակ հրաշալի
դարմանն է Գին՝ չիւր 25 դրուչ:

Մալ, պիւս և մօրուս երկարող և
անոնց արմատներու հիւանդութիւնն
անհետացնող. իւր եղական ազդեցու-
թիւնն արժանացած է շնորհակալու-
թեանց և քաջալերական ուղերձներու:
առաջին գեղն է իւր տեսակին մէջ:
Գին՝ չիւր 15 դրուչ:

Ճոխ հաւաքածոյ ընտիր և ճաշակա-
ւոր քաղցրաւինեաց և ըմպելեաց. քա-
ջաօ, չարթիլէօզ, միգաքօնեակ, ևլն,
ևլն, որք Թէ՛ ճաշակի փափկութեամբ
և Թէ՛ գներու աժանութեամբ կրնան
մրցիլ եւրոպականներու հետ:

Կը գտնուին Պոլիս, Սուլթան Համամ, Բիւշիւք Աչըր Էֆ. խան, Թիւ 10:
Դաւառական յանձնարարութիւնք փութով կը կատարուին:

2—10